

ГЛАС СРПСКИ

БРОЈ 6 • АПРИЛ 2016.

ЈОХАНЕЗБУРГ

ДМИТАР РИСТОВИЋ

**Одлазим
у Ирску
да бих се
усавршавао!**

ВЛАДИМИР ГРБИЋ МИЛО ЛОМПАР

**Право на
критику даје
ми то што
видим какве
могућности и
потенцијал
имамо**

**У вртлогу
идеологије
глобализма**

Злакуса: место за душу

Захваљујући грнчарском занату у селу се већ 19 година одржава Међународна колонија уметничке керамике на којој учествују уметници са свих континената

ГЛАС СРПСКИ бр 6.

Главни и одговорни уредник:

Милан Лакић

Лектор:

Сања Вуковић

Сарадници:

Песници и књижевници Сабора *Vitez*

Сања Лакић

Недељко Попадић

Никола Стојановић

Новинарски и књижевни

сарадници:

Сања Вуковић

Максим Милошевић

Тамара Лежаић

Дизајн:

Милан Лакић

Спонзори штампе:

Миливоје Миловановић

Александар Лујиновић

Мирко Агић

Штампа:

ЛК Принт

Тираж: 1000

АПРИЛ – 2016.

Емаил: glasrpski@gmail.com

Тел: + 27 63 213 4993

Јоханезбург

Јужна Африка

Serbian Voice

Асс no: 1119578507

Nedbank - Br Code 198405

Злакуса је свакако најпознатија по старом грнчарском занату које се овде негује више од три века. У селу данас има 17 домаћинстава која се баве производњом употребног посуђа од глинџе, а имајући у виду да се у неким породицама и по три генерације баве грнчаријом, то значи да у овом једном малом селу око 50 мештана зна да направи посуду од глинџе.

Захваљујући овом старом занату у селу се већ одржава 19 година Међународна колонија уметничке керамике, на којој учествују уметници буквално са свих континената. Уметници од истих материјала, од којих мајстори грнчари раде употребно посуђе, и истом технологијом израђују своја уметничка дела налазећи инспирацију у овдашњој глинџи. Део радова те међународне уметничке колоније изложен је у Потпећкој пећини, у суседном селу Потпећу.

Када смо код грнчарског заната, још једна манифестација везана је за овај стари занат. То је *Јесен у Злакуси*, популарно названа ЛОНЧАРИЈАДА, у оквиру које се одржава сајам грнчарије, такмичење у спремању старих јела управо у овом злакушком земљаном посуђу, приказ традиционалног печења грнчарских производа на отвореној ватри, који се до скоро користио у пракси... сада, комерцијале ради. Грнчари имају пећи за печење, али овом приликом се презентује и овај стари начин када се сва израђена грнчарија поређа на гомила, послажу букова дрва

и онда све запали. Поред ових манифестација, почетком јула се овде на летњој позорници у *Терзића авлији* одржава и фолклорна манифестација *Злакуса у песми и игри*, која окупља изворне певачке групе, инструменталисте на народним инструментима и фолклорне ансамбле широм Србије и иностранства. Треба поменути још једну међународну манифестацију – Међународни еко камп на који долазе страни студенти, волонтери, који учествују у чишћењу депонија дуж локалних водених токова и маркираних пешачких стаза а са циљем да се овај крај прогласи првим еколошки чистим туристичким крајем у западној Србији. Тако су на овом еко кампу учествовали студенти из Канаде, Шведске, Финске, Шпаније, Француске, Италије, Грчке, Турске, Русије, Украјине, Македоније, Словачке, Чешке, Немачке... Злакуса је позната и по Етно удружењу *Завичај*, чије је седиште у *Терзића авлији* а које окупља преко 250 чланова који се баве фолклором, израдом народне ношње, сеоским туризмом, екологијом... фолклорни ансамбл овог удружења наступали су у Јужноафричкој Републици, Турској, Бугарској, Пољској, Мађарској, Грчкој, Македонији, Италији, Словенији, Француској... Злакуса је позната по одличном трубачком оркестру Вељка Остојића, вишегодишњег победника познатог Сабора трубача у Гучи, по сеоском туризму – више од 10 домаћинстава је категорисано за пружање у услуга у области сеоског туризма у Злакуси и

суседном селу Потпећу, а најпознатије од њих је свакако Етно парк *Терзића авлија*.

Суседно село је познато по Потпећкој пећини, која се налази 2км одавде, у суседном селу Потпећу, као пећини са највећим отвором на Балкану. Пећина се налази на литици високој 72м, а висина самог отвора је 50м. Пећина има два спрата – доњи је језерског типа и он није доступан за туристе, док је горњи, до кога се долази степеницама, уређен у дубини од око 500м за посете.

Сам отвор, када се погледа изнутра, подсећа на контуре слона. Улазна дворана са огромном куполом је акустична тако да је било случајева организовања и неких музичких представа у самој пећини. Даље у дубину, пећина је и даље активна, тако да су хале и ходници богати накитима.

Село и окружење је познато и по 60км маркираних пешачких стаза којима су управо спојени *Терзића авлија*, поменути споменик природе Потпећка пећина, речица Петница са својим рибањацима пастрмки, воденицама и рибањим ресторанима, разни видиковци, споменик у облику камене пирамиде на највишој тачки села (Градина), река Рзав као најчистија река у западној Србији са лепим плажам за купање у летњим месецима, Рошка бања која је тренутно у руралном изгледу, јер је пре десетак година изгорела у пожару...

Наставак на страни 14.

ИНТЕРВЈУ СА ДМИТРОМ РИСТОВИЋЕМ

ОВЕ ГОДИНЕ ПЛАНИРАМ ОДЛАЗАК У ИСРКУ НА УСАВРШАВАЊЕ

Моја апликација за Б ниво у Уефи тренутно постоји, тако да очекујем путовање у Ирску ове године како би усавршио овај професионални ниво

Дмитре, када сте почели да се бавите шахом?

– Са осам година сам почео да играм, а прву шаховску таблу купила ми је мајка. Узимајући у обзир да нисам знао како шах функционише, она ми је купила и прву књигу, коју сам прочитао и која ми је открила основна правила ове игре.

А када сте активно почели да се бавите овим спортом и где?

– То је било у Јужној Африци. Након пар турнира у средњој школи на градском такмичењу, када сам ушао међу првих десет, 2003. године прешао сам на виши регионални ниво.

У Јужном Хаутенгу освојио сам прво место 2004. године. Након тога био сам на

више турнира у Кејптауну и Дурбану. Од свих турнира најзначајнији је био 2007. у Блумфонтејну, где сам освојио прво место на међународном такмичењу до 20 година.

После овог турнира почео сам да играм међу одраслима, на турнирима затвореног типа, селектованих у А и Б категорију. А категорија је означавала првих 10 најјачих у земљи, док су Б категорију спадали следећих 10 најјачих у земљи. Позван сам да се такмичим у Б категорији 2012, и ту сам, такође, освојио прво место на турниру који је одржан у Кејптауну. 2008. године био сам тренер у шаху, највише у Хаутенг провинцији. Почео сам да тренирам првенствено пионире од којих сам успео да направим добре регионалне играче.

2011. представљао сам Јужну Африку са својим тимом на турниру у Боцвани. Тамо смо освојили прво место и донели златну медаљу.

Такође, 2013. године освојили смо злато у тимском такмичењу, на турниру који се одржавао у Дурбану, а 2015. у Кејптауну смо такође победили освојивши златну медаљу.

С обзиром на то да сте у шаху били веома успешни, како Вам је фудбал као други

спорт привукао пажњу?

– Мој брат је играо овде у клубу који се зове *Брајанстон ратници*. С обзиром на то да сам имао велику жељу да тренирам фудбал, успео сам да уђем у тај клуб. Тако сам фудбал почео да тренирам од 2012. Као најмлађи тренер Јужне Африке успео сам да *Брајанстон ратнике* померим из шесте у пету лигу у 2015. години.

Какви су Вам планови за будућност?

– Знате, да би постали професионални тренер морате испунити услове које прописује Уефа, тј. проћи све нивое од најнижег Ц, па све до А нивоа, када постајете професионални тренер.

Моја апликација за Б ниво у Уефи тренутно постоји, тако да очекујем путовање у Ирску ове године како би усавршио овај професионални ниво.

Након усаврша вања Б нивоа планирам да тренирам у јачој лиги фудбала у Јужној Африци, јер се мора испунити временски услов тренирања од годину дана, а након тога ми још преостаје А ниво, јер то је мој циљ. С обзиром на то да се шах као и фудбал махом играју суботом, планирам да приоритет дам фудбалу. Свакако, нећу заобићи велике и значајне турнире у шаху.

Шаховски играч:

- Јужни Хаутенг: најбољи регионални играч 2003–2012. г.
- Цване (Преторија): регионални играч 2013–2016. г.
- Јужноафрички национални шампион испод 20. година за 2007. г.
- Јужноафрички првак Б категорије за 2011. г.
- Првак на Јужноафричком шампионату за 2012. г.
- Хејделбург: шампион за 2013. г.
- Златна медаља на Јужноафричком шампионату

Шаховски тренер:

- 2007–2012: тренер у Хаутенг провинцији за децу испод 16 година
- 2010: тренер и носилац тима за дечаке и жене за златну медаљу на универзитетским спортским играма у Боцвани
- 2012: изабран за тим који учествује у избору младића који ће играти за Јужну Африку на светским првенствима
- 2013: јужноафричка златна медаља испод 16 година на тимском шампионату
- 2015: сребрна медаља на тимском шампионату испод 16 год

Фудбалски тренер:

- 2013–2016: фудбалски тренер сениорског тима *ФК Брајанстон ратници*
- 2013: друго место у првој тренерској сезони
- 2015: победник на Рандцентру као најмлађи тренер са сениорским тимом

Фото: Милан Лакић

ИНТЕРВЈУ СА ВЛАДИМИРОМ ГРБИЋЕМ

ПРАВО НА КРИТИКУ ДАЈЕ МИ ТО ШТО ВИДИМ
КАКВЕ МОГУЋНОСТИ И ПОТЕНЦИЈАЛ ИМАМО

Код нас мора да постоји „диктатура“, мора да постоји ауторитет који удара по глави и сви га слушају. Ми тако функционишемо.

Владимире, често сте говорили како се из пораза може научити много више него из победа. Ако ово Ваше лично запажање са индивидуалног пренесемо на колективни план, да ли смо народ који је учио на својим поразима?

– Ми смо народ који апсолутно има врло кратку меморију, нажалост, нарочито према онима који су му учинили нажао. Врло често кажем: ја сам тај који мој народ највише критикује, али и који га највише воли и највише брани. Право на критику даје ми то што видим какве могућности и потенцијал има. Све ово о чему говорим, што пропагирам и иза чега стојим, сазнао сам и потврдио из свог личног искуства. У победи човек не гледа на оно што је лоше прошло критично, него као једну могућу, ето, недовољну исказаност свог потенцијала, који ће у некој другој ситуацији сасвим сигурно бити другачији и то ће се одрадити боље. Такав начин размишљања карактеришем 7 од 10. Шта би значило 7 од 10? Када видите пријатеље који се нађу у кафани, па причају: ма ја бих могао то или ја бих могао ово, али нећу. И то је, нажалост, доста симптоматично код нас. Међутим, када човек изгуби онда своје лично самопоуздање, самопоуздање у тим у коме игра, фирму у којој ради, све своје спо-

собности доводи под знак питања. Врло критично-аналитички приступа просудби сваког детаља. И коме је каква коса, и ко је како везао пертле и ко се како обукао и ко је када шта рекао. Апсолутно све! Тада смо апсолутно свесни свега. Што значи да је пораз или губитак, негативни баланс, апсолутно први корак на путу ка савршенству.

Када у потпуности знамо шта је то што нам не ваља и шта је то што би требало да крене на боље. То значи да би требали искористити све црте које су показале као негативне у историји, видети ко су нам прави пријатељи, јер њих имамо заиста мало или их немамо, и коначно пробати да се окренемо сами себи, а да не будемо људи који живе од шарених лажа, у имажинарности, видећи себе у некој лажној перспективи и живећи од лажи које нам неко прича и јако фино сервира. Без рада нема ништа! Докле год се не окренемо сами себи и видимо колики смо магарци били пре, тешко да ће бити ишта лакше.

Притом, апсолутно не радимо ништа да би изменили ситуацију. Стално тонемо све дубље и дубље.

Милион пута рекао сам једну ствар: предаја је много гора од пораза. Видим мој народ који је посрнуо како се предаје, а то није никако добро. То је вероватно најго-

ри могући стадијум у који неко може да западне. Ми немамо коме да се окренемо него себи сами.

То значи да Вам се не чини оправданом доза самосжаљења која се прелива од разговора на улици до коментара на друштвеним мрежама, а притом ретко ко од нас чини нешто како би нам свима заједно било боље?

– Социјалне мреже фантастична су прилика, могућност, да свако може да каже своје а да притом не сноси никакву одговорност за оно што је изрекао, што значи да и највиши као и најнижи члан друштва има могућност да каже своје на апсолутно исти начин. Е па, не може тако... Ми смо, нажалост, народ који не може да функционише на бази једнакости.

Код нас мора да постоји „диктатура“, мора да постоји ауторитет који удара по глави и сви га слушају. Ми тако функционишемо. Немојмо да се заваравамо, то је тако. Проблем је што код нас мора да постоји реални ауторитет. Не изглумљени или фалс ауторитет, јер такав ауторитет онда производи једну другу реакцију, што опет никако није добро. Самосжаљење је вероватно једна од најгорих могућих категорија и својствено је губитницима. Ја не дозвољавам да се мој народ сматра губитником.

Играо сам за репрезентацију деведесетих година, када смо били под ембаргом, када нас је мрзео цео свет. Да сам излазио на терен са самосажалењем, вероватно би нас свако згазио 3:0. Трудио сам се да покажем свом народу да ми је част да играм за њега и да га представљам на најбољи могући начин и да сам поносан на то што јесам. Ја јесам поносан на то што јесам, а они који нас окривљују и они који нам раде то што раде нису у праву. Мој народ је сасвим другачији.

Као један од наших најбољих спортиста имали сте прилику да обиђете цео свет, живите у различитим државама на различитим континентима, упознате различите културе, али сте, ипак, о својој увек говорили са нарочитим поносом. С друге стране, многи наши људи који нису имали прилику да обиђу свет као Ви о нама самима говоре са комплексом ниже вредности. Зашто?

– Зато што су лимитирани... То је врло једноставно. Неко ко никада није видео ван свог сопственог дворишта не може да суди о нечему што је ван његовог дворишта. Неко чији је граница у његовој глави и у његовом срцу користи се речима да то оправда. А то је врло лицемерно. Ја сам прошао цео свет, живео сам на свим континентима, осим Аустралије, где сам освојио олимпијско злато. Свугде сам нашао само добре и лоше људе. Нисам нашао разлику у религији, раси или националности. Сарађивао сам са свима.

Узимали су ме управо због тога што сам био човек који је правио тим. Данас, имам пријатеље у целом свету. Људска вредност и људска величина је у његовој души и његовом срцу, а не у томе колико је висок, колико је јак и колико је снажан на језику. Оно што имамо да дамо другима је управо оно што нас је као народ увек красило и на шта треба будемо поносни, а то је: оно што имамо у себи, на своју традицију, културу и своју религију, што не значи да то другима треба да намећемо, него да смо ми свесни тога. И то је оно што је суштина целе приче. Ми не треба да копирамо никога у било чему, нити да се прилагођавамо било коме. Ја не желим да се мењам нити да се прилагођавам било коме. Ја сам ја, што не значи да одбацујем нешто што је добро у другима.

Милион пута дао сам пример Јапана. Јапан је земља која има најсавременију технологију, напреднију сто година од осталих. Јапан је најтрадиционалнија земља која постоји. Јапанци су, рецимо, ишли до једног места увек оређеним путем, и дође неки странац који нађе неку пречицу, као што ми увек, наравно, нађемо неку пречицу. Кажете Јапанцу: знаш онај пут што смо ишли, ја сам ишао овуда, пречицом. О супер, браво, и он оде са

мном једанпут. Сутрадан, он иде оним путем којим су ишли његови очеви, дедови и прадедови. Јапанац није хтео да ме увреди. Он је ишао са мном једном, али он зна који је његов пут. Они своје не одбацују тако лако због комоције. Они имају поштовања према онима што су пре њих радили људи због којих су они ту.

То је оно што мене лично највише боли. Водим порекло од кнеза Лазара Хрбењановића и када се осврнем на све ове векове иза онда помислим да се кнез данас вероватно врти као на ражњу. Јер увек себе упитам: да ли оно што радим, да ли оно како су ме мој Милош и моја Дана васпитали, да ли то заиста заслужује њихов благослов и позитиван суд. Да ли сам ја заиста и начин на који радим, причам, размишљам и понашам се оправдао све оно што су они од мене очекивали. Да ли нисам постао толико егоиста да гледам само искључиво своје „дупе“. Да ли сутра када умрем и када дођем пред своје претке, да ли ћу моћи да их погледам овако или ћу морати да спустим главу. Врло је комотно размишљати на начин када бих могао да размишљам само и искључиво о себи. За то вам треба нула културе у нуле да свести. Па људи не иде тако. Ја живим по оним правилима и оним кодексима по којима сам учен. Ја сам тако и успео. Ако нам ништа није свето и ако се не држимо ничега, какви смо ми онда ти људи?

Нуле, врло једноставно.

Борислав Пекић је у својим Писмима из туђине записао како свако ко је дуже времена живео у географској туђини зна шта то значи и како је од свију туђина на које је човек осуђен најсношљивија сопствена. Да ли бисте из свог искуства могли посведочити ово пишење мишљење?

– Не верујем да бих могао казати на такав начин као Пекић, али кажу: кућа је тамо где ти је срце. Мени је било феноменално у Јапану, у Италији је било фантастично, у Бразилу ми је било јако добро, у Грчкој такође, у Русији, у Турској да не причам... Међутим, знате како, вратио сам се зато што сам схватио да си напољу увек странац, грађанин другог реда. Никада нећу бити свој на своме. А други разлог који чини 80% од моје одлуке за повратак јесте: уколико одавде оду сви и уколико се не врате они који треба да се врате, ко ће да учи нашу децу? Ко ће им дати пример, ко ће стварати будуће шампионе, научнике, економисте и шта ће бити ако сви одемо и окренемо леђа? Свестан да оно што сам ја радио то је било до мене. Међутим, знање, страст, посвећеност, добио сам од неких људи на које сам се угледао.

Водим порекло од кнеза Лазара Хрбењановића и када се осврнем на све ове векове иза онда помислим да се кнез данас вероватно врти на ражњу.

Е сада је мој задатак да овој деци, не само овој са којом сам радио данас и не само са онима са којима радим преко лета, а радио сам до сада са десет и по хиљада клинаца, пренесем страст, посвећеност и свест припадности, овом народу, овој земљи, због будућности. Како ће наша деца да расту не зависе од неког другог, већ зависи од нас и поруке које им ми преносимо.

Није спорно да тај народ има слабе стране и лоше особине, које постоје и у нашем народу као и у сваком народу

То је у ствари суштина, то је моја мисија, да њима пренесем оно што је мени већ неко други пренео. Да их заразим тим осећајем позитивног, страсти, припадности свом народу, да знају ко су и шта су. И да буду поносни кад стану поред других, да не сагињу главу, већ је увек држе уздигнуту.

С обзиром на то да сте на највећим светским такмичењима на терен излазили са својим рођеним братом медији су вас често упоређивали, што је донекле нормално. С друге стране, некада су суптилно покушавали да наметну слику браће супарника на терену. Ипак, када бисмо бирали један од најлепших момената нашег српског спорта то би био онај када Ви и Никола загрљени прослављате медаљу у Сиднеју. Да ли ми као народ без сујете можемо прихватити прво успех својих најближих у кући, а онда на терену спортском или било ком другом?

– Вероватно смо Никола и ја атипична браћа Грбића, јер Грбићи никада нису могли заједно. И то је нешто што је моја покојна баба Даница говорила: „никад ти мој сине Грбићи нијесу могли заједно.” Никола и ја смо потпуно различити. Ми смо две супротне стране једног истог круга. Поштовање, осећај сигурности, поверења који имамо један према другоме је нешто што се не може измерити. Ми не морамо да причамо, да проводимо време 24 часа заједно, али јако добро знамо ко на кога може да се ослони.

Арчибалд Рајс је јако добро рекао: Срби, чувајте се сами себе, чувајте се Срба. Код нас постоји сујета на свим нивоима.

Новинари су то јако лепо користили као шпекулацију. Ја Николу никада нисам сматрао млађим братом. Никад му се тако нисам обратио. Он зна да у мени има најбољег пријатеља, као и ја у њему. И ту нема приче. То је нешто што је есенција. Мислим да то пуно говори о ономе каква породица треба да буде. Нас двојица имамо сада своје породице. Наше породице се изузетно поштују. Ми се у оквиру својих породица договарамо како и шта,

и онда гледамо да се усагласимо. Али осећај да се са својим братом стигне до врха, до „Олимпа”, мислим да је нешто што је, пре свега за родитеље, непроцењиви добитак. За нас двојицу апсолутно, јер то је врхунац.

Јавне личности: музичари, спортисти, глумци веома ретко прихватају да говоре о озбиљним друштвеним проблемима који се тичу свију нас. Због чега је се држе по страни иако знају да својим јавним деловањем могу веома утицати на мишљење јаног мњења?

– Навешћу пример једног пријатеља који каже: знаш, незналица те прво спусти на свој ниво у блато, а онда те дотуче својим не знањем. То је исто као када би се ваљао или пробао да ваљаш у блату са свињом. Она је у блату на свом терену, а ти ниси. Коментарисати општу друштвену проблематику за људе који су навикли да буду селектовани и испрофилисани, да се боре веома је тешко зато што су садашњи стандарди и људи који их пишу заправо они који испрофилисане људе не препознају и срозавају.

Апсолутно сви знају шта ја радим, да радим са децом одбојку на песку која је потпуно бесплатна за децу. Нисам направљив своју приватну школу, не „дерем” ни родитеље ни децу и о томе се, наравно, не пише. О комерцијализацији спорта говорио сам више пута зато што сматрам да је то највећа пошаст, јер спорт, и физичка активност уопште, треба деци да буду доступни. Не треба да буде привилегија да се неко бави спортом, апсолутно не!

Или физичком активношћу. Нас интересује здравље и одржање наше нације, биолошки опстанак, а то мора да буде примарна ставка у стратегији опстанка и развоја наше нације.

Један од успеха који сте постигли је и функција амбасадора Специјалне олимпијаде. Шта она за вас лично представља?

– За мене је то фантастично откровење, да постоје деца и људи који још увек представљају оно што је заиста и најтоплије по питању и моралних и духовних вред-

ности. Један сам од тринаест амбасадора Специјалне олимпијаде, остали су, углавном, сви из Америке од Ванесе Вилијамс, Стивија Вондера, Нађе Команечи, Мајкла Фелса, Јао Минга итд... Ја сам једини из остатка света, из Европе. Рад са том децом је нешто невероватно, јер су то деца код којих спорт није питање новца, него само страсти. То су деца која на сваку лопту, сваки сет, сваки меч, свако дружење иду са 100% срца јер они не умеју другачије.

Мени је то повратак у детињство и повратак оних правих вредности олимпизма онаквог како би требало да буде. Боравак са њима и време које проводим са њима је нешто што заиста мени окрепљује душу.

Рекао сам својој супрузи, у више наврата: ја знам када би ти дошла и када би хтела да радиш са њима плакала би нон-стоп, јер знам каква је моја супруга. Она је срце на путу! И радити са овим особама заиста отвара срце и душу, то је нешто посебно.

Они, нажалост, имају јако мало прилика јер многе од њих родитељи, који су обично интелектуалци, затворе у кућу јер их је срамота да своју децу изведу напоље и да та деца имају нормалне активности.

А та деца знају да нас изненаде, јако лепо, и искрени су, њих не можете те преварити, а они тачно знају ко им шта жели. Они су моји пријатељи и за мене је феноменално што могу да им помогнем да мисле о себи позитивно, да могу добрим делом да им пренесем оно што је мене научило да живот доживљавам на један другачији начин.

Какву бисте ви спортску и људску поруку послали свим нашим људима који живе у дијаспори и колико Вам је њихова подршка значила на великим светским такмичењима?

– Ја сам схватио колико волим своју земљу тек онда када сам изашао из ње. И онда сам заиста могао да препознам њену праву димензију. Мислим да Срби ван Србије много више воле и поштују Србију, него Срби који су у Србији. Ја сам 100% убеђен у то. Оно што је најважније јесте да Србија се чува у срцу.

Мислим да је веома важно да се држимо међу собом. То што је неко овакав или онакав, или што неко ради на овакав или онакав начин, то није проблем. Сви ми имамо виши циљ и треба да имамо виши

Апсолутно сви знају шта ја радим, да радим са децом одбојку на песку која је потпуно бесплатна за децу и о томе се не пише.

Али треба да останемо, да опстанемо и да онима који долазе после нас пренесемо оно што смо учили од наших предака тако да будемо најјача карика у неком ланцу бесконачности.

Наравно, треба долазити, треба обилазити земљу, али свакако треба бити и у могућности да се дође. У принципу, радећи оно што свако од нас најбоље зна и уме треба да скрећемо пажњу на себе. Да људи почну да се питају: ко си и шта си

и одкуд ти то... Наши људи треба само да буду поносни на оно што јесу. Ја јесам, а то онда значи да нас има више.

Интервју:
Сања Вуковић
Транскрипт:
Милан Лакић

ДИС ЈЕ ТАДА ПРЕТЕРИВАО

Када говоримо о песми *Наши дани* морамо узети у обзир историјски контекст у коме је она спевана. У предвечерје Балканских ратова и Великог рата, године 1910, када је владао вероватно најомиљени српски владар, краљ Петар Први Карађорђевић, стање није било ни изблиза негативно како га је Дис описао.

Прва ствар коју морамо узети у обзир свакако је могућност Дисове огорчености бруталношћу Мајског преврата 1903, када је краљевски пар, Александар и Драга Обреновић, зверски убијен и масакриран, а њихова тела бачена с терасе двора.

Тајне организације тада су имале велику реалну моћ, можемо чак то и назвати неким врстом страховладе.

Краљу Петру Првом приписују либерална обележја, наводе његов чувени превод дела *О слободи* Џона Стјуарта Мила, али ипак, узмимо с резервом то колико се он добровољно тако држао, а колико је можда био уцењен од стране завереника који су га довели на власт. Мотив је из перспективе живота у том добу мање важан, јер су нам те године у колективној свести остале као златан период препорода и развоја. Период велике победе у Царинском рату ипак баца и друго светло на суморне Дисове стихове. Иако је 1906. око 87% наше извозне трговине ишло у Аустроугарску, а ми смо, према речима министра привреде Косте Стојановића на сваки динар плаћали двадесет и два, Србија није капитулирала. Напротив, тај Коста Стојановић, који се школовао у Паризу и био изразито свестран и способан интелектуалац, успео је да пронађе алтернативна тржишта и повећа извоз на неколико пута. Србија је изашла као победница. Даље, сам краљ Петар Први дигао је кредит и платио највећем делу официра који су учествовали у Мајском преврату да се повуче, да би Србија скинула лагу са свог имена.

Тешка времена која су дошла након 1910, Балкански ратови и Велики рат, у значајној мери демантовали су Диса. Чињеница је да је наша историографија

условљена идеолошким притисцима у одређеној мери модификовала реално виђење ових догађаја. Тако је несразмерно познатији случај Рада Пашића, сина Николе Пашића, који је избегао рат, који је проневерио огроман државни новац, био бахат и омрзнут; од случаја сина Бранислава Нушића, Бана Нушића, који је био један од 1300 каплара! Или синове Андре Николића. Тек се последњих година мало подигла свест о Милунки Савић, најодликованијом ратницом Великог рата. Албанију су прешли стари краљ Петар, Станислав Бинички, Мика Алас, Љуба Давидовић и многи други. Значај те голготе и потоњег васкрса нам ни до данашњих дана није довољно у свести. Занимљиво је поменути последње писмо Бана Нушића које је пре погибије послао својој вереници у коме јој наводи да му је једна Циганка прорекла да ће у страшној борби погинути.

Вереници је написао дирљиве речи „Ако се то и деси, те погинем, знај да сам пао за оно што сам волео – за Србију, мислећи на оно што сам волео – на тебе.” О заборављеним јунацима великог рата могла би се написати цела студија, о јединству, пожртвовању, вери и љубави. Свакако да је и тада било ратних профитера, језивих случајева продаваца брашна који су га мешали са песком и цементом и тако продавали, издаје и дезертерства, али све је то било у огромној мањини.

Према мом осећају за ствари, реалност ове песме могла се видети већ крајем Великог рата и оснивањем Краљевине СХС. Вероватно тужнији и болнији период за проћи Београдом није постојао од тих двадесетих година двадесетог века. Краљ Александар I радећи на државном јединству и односима са Хрватима и Словенцима напустио је (ако га је икада и имао) српско становиште. На улицама Београда клечали су просјаци, ратни ветерани који су тог истог Александра довели на власт и сачували државу!

Идете улицом, а поред клечи инвалиди с ампутираним удовима и Албанском

споменицом на грудима. Све што је Александар I за њих урадио било је потписивање указа да смеју да просе у Београду, па они инвалиди највишег степена смеју у центру града и сл. Време у коме је Стјепан Радић у скупштини питао: „Па колико кошта та ваша јуначка српска крв, платићемо вам у злату па идемо даље”, на шта му је Пуниша Рачић одговорио судбоносим пуцњима из пиштоља. Време у коме се Милан Стојадиновић, министар привреде, обогати на шпекулацији с акцијама и ојадивши државу постане један од најбогатијих људи Европе. То је било прво време пропадања од када је песма спевана.

Према мом осећају за ствари, реалност ове песме могла се видети већ крајем Великог рата и оснивањем Краљевине СХС.

Након тога су, нажалост, уследила још многа. Како каже проф. др Милош Ковић, историја Србије је историја дисконтинуитета. Таман када прође одређени период адаптације, деси се потрес од кога се опорављамо наредни дужи период. И од Краљевине Југославије, и од СФРЈ, од грађанског рата, ратних профитера, сумњивих елита. Чини ми се да су Наши дани пророчка песма, која је језгровито и искрено предвидела будућност наших покољења. Будућност коју и данас живимо! А везе садашњости и наведених стихова, свако ће лако увидети.

Максим Милошевић

Спортско-едукативно удружење креативни центар: ФАМИЛИЈА

У јуну 2015. године Фамилија српских навијача закупљује терен, објекте и околину ФК Напредак у Јајинцима у намери да направи први српски навијачки камп.

Крајем деведесетих година Владица Симоновић Симона, један од оснивача и вођа *Делија* и навијачке групе *Ред Девилс* жели да култивише и уздигне на један виши културолошки ниво тадашњу друштвено-социолошку појаву – навијање. Остаје активан у својој матичној групи *Ред Девилс*, али са двадесет-тридесет својих истомишљеника оснива навијачку групу Моногамија. Назив и мото ове групе безрезервна је подршка и оданост само једном: једном Богу и једној вери, једној отаџбини, једном граду, једном клубу... и једној групи. 2000. године В. Симоновић издаје албум Песме са севера, 2002. године нови музички албум *Приче из навијачког живота*, а одмах за њим и књигу, збирку песама Приче из навијачког живота. У том периоду Симона посећује све трибине, па чак и трибине највећих противника, окупља доста истомишљеника, формира националну наднавијачку групу Фамилија српских навијача и одређује њен карактер.

Фамилија је у ствари навијачки покрет, који окупља све навијаче чисте националне свести и чврсте православне вере. Чланове *Фамилије* красио је српски господарски – витешки дух и непоколебљива вера у Христа. *Фамилија* је тада деловала широм српских земаља, на окупираним српским територијама и широм српског расејања. Основу свог деловања и понашања *Фамилија* је заснивала на завештањима утемељивача српске државности и духовности – Светог Симеона мироточивог и Светог Саве. За приоритетни задатак себи је поставила стварање идентитета српског националног навијача, отпорног на деловање секти, странака и других болесних и паразитских организација чија ишчашеност погубно утиче на свест и здравље младог човека и разара српско јединство. *Фамилија* је свуда и на сваком месту пружала безрезервну подршку репрезентацији Србије у свим спортовима као и свим српским клубовима и појединцима на међународним такмичењима. Свима онима који отаџбини доносе углед, достојанство, славу и богатство. Вођена древном поуком „само слога Србина спасава“ *Фамилија* позива све правоверне навијаче да ни једног тренутка не забораве виши национални смисао те да у време одигравања ре-

презентативних утакмица превазиђу све међусобне размирице и нетрпељивости и уједине своја срца, грла и песнице за част и славу Свете нам мајке Србије.

Фамилија као невладина, нестраначка и непрофитна организација била је отворена за сарадњу са свим национално и патриотски усмереним организацијама, удружењима, покретима, клубовима и појединцима а у циљу што чвршћег повезивања свих правих вредности које је отаџбина изнедрила.

Фамилија као идеја која је окупљала национално свесне навијаче деловала је до 2004. године када се званично региструје као удружење грађана и наставља свој рад као правно лице. За председника и вођу изабран је Владица Симоновић. Најзначајнији дан у постојању *Фамилије* је 30. март те године када смо добили благослов и смернице за рад и деловање тадашњег патријарха српског Павла. Тих година *Фамилија* ради на свом идентитету и омасовљавању. 2005. године *Фамилија* издаје свој први навијачки албум са дванаест потпуно нових песама чији је аутор Владица Симоновић Симона. На албуму су гостовале и свој допринос дале многе естрадне личности попут Ђорђа Тановића, Данила, Лазовића, Боре Ђорђевића, Николе Хаџи Николића, Драгане Томић, братија са Богословског факултета и многи други...

Већ 2006. године *Фамилија* броји преко 150.000 чланова и добија огромне новчане понуде и пословне ангажмане за свој музички албум који те године, уочи светског првенства, и издаје. Међутим, због природе свог деловања и отворености, као и због великог броја чланова на сметњи је и на удару тадашњих власти у чијем су самом врху биле најнебитније личности српске политике али највећи и најутцајнији лопови тог историјског периода. *Фамилија* трпи жестоке ударце и подметања разних служби, које контролишу тадашњи политички моћници. Критичан тренутак за *Фамилију* је отворен и директан сукоб са председником државе и потпредседником Владе РС, Борисом Тадићем и Божидаром Ђелићем, након чега је уследило петогодишње суђење и прогон Владице Симоновића и свих који су му пружали подршку и давали кредибилитет. За тих неколико година рада *Фамилија* српских навијача створила је

свој музички бенд и бренд, своју робну марку и успела да постави темеље идентитета српског навијача. Учествовали смо у организацији неколико концерата, турнира, четири пута организовали Видовданско ходочашће, пешачење од Храма Светог Саве до Газиместана, и отпремили тоне хуманитарне помоћи. 2004 године учествовали смо у одбрани Косовске Митровице.

После промене власти и ослобађајуће пресуде Владици Симоновићу *Фамилија* неколико година мирује, а почетком 2015. године Владица Симоновић поново покушава да окупи *Фамилију*, обнавља старе контакте, скупља нове младе снаге, издаје нову збирку песама *Извест Хулигана* и спрема нови албум навијачких песама. У јуну 2015. године *Фамилија* српских навијача закупљује терен, објекте и околину ФК *Напредак* у Јајинцима у намери да направи први српски навијачки камп. *Фамилија* је 2015. године пререгистрована из удружења грађана у спортско удружење како би могла да организује разна спортска, друштвена и културолошка одржавања.

Прилично запуштен посед од 2 хектара *Фамилија* уређује, доводи у сасвим пристojно стање, просторије, свлачионице, отвара кафић, у пристojно стање доводи терен и околину. Организује бесплатну школу фудбала под називом Српски фудбалски клуб *Душан Силни*, оснива свој аирсофт тим и организује сусрете аирсофт тимова као и дечије турнире фудбала и едукативно-креативну радницу. У једној од просторија отпрема музички студио из кога ће у догледно време опет изабавити музичке хитове.

Жеља нам је да омогућимо сваком детету да бесплатно тренира, да то не буде само привилегија богатих, као и да окупимо што више младих који ће се водећи здрав живот склонити са улице и од порока.

РОЂЕН САМ ПОД НАТО БОМБАМА

Причао ми деда да је седамдесетих-осамдесетих наша кућа била једно од јачих домаћинстава у селу.

Зовем се Душан. Данас ми је рођендан. Седамнаести. Следеће године коначно ћу бити и пунолетан и добићу право гласа. На ове изборе који се одржавају 24. априла не могу изаћи, баш ми је криво због тога. А тако бих желео да, ето, и ја пружим подршку реформама и европским интеграцијама Србије.

Идем у трећи разред средње школе за менаџмент у маркетингу. Имам девојку. Зове се Маја. Рођена је неки дан после мене. У подруму неком, како каже. Њену мајку породиле су комшије под свећама и на поцепаном ћебету. Кажу нису смели да изађу из подрума зграде због бомби. Ма ја мислим да претерују. Па није то могло бити толико страшно, ипак је то била хуманитарна интервенција. Србија је колико знам тада била под жешћом комунистичком диктатуром Слободана Милошевића и то се морало некако прекинути. Мрачан период деведесетих. Хвала Богу да је то прошло.

Мој отац, Богдан, чудан је човек. Болестан је, од оног најгорег. Исте године када сам рођен, рањен је. Негде на Косову. Не знам шта је уопште тражио тамо. Гелер од пројектила му је откинуо пола руке и једно око истерао. Једва је преживео. У ироничној шали каже да је међу првима, за демократију и руку и око дао. Ја мислим да је то ипак дао оном злотвору Милошевићу. Он се не слаже са тим. Каже да га није бомбардовао Милошевић, већ НАТО. Услед јаке хемотерапије више не зна ни шта прича. Ваљда је тај пројектил којим је његова чета гађана био радиоактиван, па сад и он и још двојица преживелих имају озбиљне канцере. Ето шта им је донео Милошевићев великосрпски национализам.

Мајка Душица, дивна је жена. Да није ње не знам како бисмо уопште изгuralи све ове године. Годинама је радила свашта да би нас издржавала, од чишћења станова до ноћне смене у пекари. Сад коначно ради у једној великој аустријској фирми која производи неке ситне округле делове за амерички БОИНГ. Није лоше, 14 сати радно време, плата солидна, није нешто велика, 24.000 динара. Али је редовна.

Није ни свака недеља радна, свака друга. Каже да јој је највећи проблем што немају паузу на послу па морају да носе пелене за одрасле док раде. Због ефикасности и профита. Па неће аустријанци запошљавати више радника него што је неопходно. Чини ми се да мало клоне духом, најра-

дије би се повукла од свега, али не може још, мора три кредита да отплати.

Деда у селу, живи сам. Бака је умрла још пре десетак година. Окоровило баш, тараба око куће се срушила. Нисам одавно био. Деда се бакће са неке две-три овце, ето има за њега, да преживи. Трактор и остале машине је отац одавно продао, био потребан новац за лечење и рачуне.

Причао ми деда да је седамдесетих-осамдесетих наша кућа била једно од јачих домаћинстава у селу. 5-6 крава, 50 оваца, 12 хектара обрадиве земље, производили су све, сир, кајмак, ракију, месо, поврће, воће, дрва... Не разуме деда да се сад, кад смо на корак од ЕУ, не може више тако радити. Нови стандарди, хигијенски, здравствени, естетски. Мислим да он никада неће разумети колико је било опасно производити и продавати храну без одговарајућих стандарда ЕУ. Сад су ту велике стране фарме и компаније које раде у складу с прописима. Чак имају и технологију и роботiku за повећан принос, ГМО. Наука је чудо. Деда то не разуме, каже да то ни свињама не би дао да једу, али разумем га, стар је човек, шта он зна о технолошком прогресу...

И тако, ако мајку некако пусте раније с посла, можда ми направи торту. Отац овај датум не воли. Нећу га ни подсећати, лоше је, не требају му додатна узбуђења. Ионако му се понекад ноћу причињавају звуци сирена и бомбардера некаквих. Буди се презнојен и с криком. Звуци „евроинтеграција“ како он то каже, не дају му да спава. Претерује, болестан је човек, опростено му је. Не зна ни да нам је свет опростио и дао другу шансу, још онда кад су нас ослободили Милошевићевих диктаторских окова. И тог 24. марта 1999, на дан кад сам рођен, отпочео је незаустављив процес наше катарзе, ослобођења и приближавања ЕУ. Мој отац не зна да ће нам за само две године бити боље.

А до тад, и ја ћу коначно имати право гласа! Неоптерећен тим бременом старих и болних демократских резова.

Срђан Васиљевић

НАШИ ДАНИ

Развило се црно време опадања, Набујао шљам и разврат и пороци, Подиг'о се трули задах пропадања, Умрли су сви хероји и пророци. Развило се црно време опадања.

Прогледале све јазбине и канали, На високо подигли се сутерени, Сви подмукли, сви проклети и сви мали, Постали су данас наши суверени. Прогледале све јазбине и канали.

Покрадени сви храмови и ђивоти, Исмејане све врлине и поштење, Понижени сви гробови и животи, Упрљано и опело и крштење. Покрадени сви храмови и ђивоти.

Закована петвековна звона буне, Побегло дух јединства и бог рата, Обесисмо све празнике и трибуне, Гојимо се од грехова и од блата. Закована петвековна звона буне.

Од пандура створили смо великаше, Достојанства поделише идиоти, Лопови нам израђују богаташе, Мрачне душе назваше се патриоти. Од пандура створили смо великаше.

Своју мудрост расточисмо на изборе, Своју храброст на подвале и обеде, Будућности затровасмо све изворе, А поразе прогласисмо за победе. Своју мудрост расточисмо на изборе.

Место светле историје и гробова, Васкрсли смо све пигмеје и репове, Од несрећне браће наше, од робова, Затворисмо своје очи и џепове. Место светле историје и гробова

Остала нам још прашина на хартији, К'о једина успомена на цинове, Сад сву славу пронађосмо у партији, Пир поруге дохватио све синове. Остала нам још прашина на хартији.

Под срамотом живи наше поколење, Не чују се ни протести ни јауци, Под срамотом живи наше јавно мњење, Нараштаји, који сишу к'о пауци. Под срамотом живи наше поколење.

Помрчина притиснула наше дане, Не види се јадна наша земља худа, Ал' кад пожар подухвати на све стране, Куда ћемо од светлости и од суда! Помрчина притиснула наше дане.

В. П. ДИС

PANTA REI

„А ви, одакле сте ви?“
„Ниоткуда!“

Panta rei – све тече и све се мења.

Петровачка цеста. Још један дан се улива у ноћ.

На обичној тракторској приколице седе и возе се у неизвесност, млади амбициозни политичар прекинуте каријере, замишљени сељак, бригом обузета жена, свештеник, болесни старац, мусава деца... У овој „олујној“ несрећи, сви су исти. Разлика нема. Важна је жеђ за одржањем која улива и снагу и борбеност. У олујној несрећи материјалне ствари су небитне, о њима нико не мисли, сви су опхрвани тугом која их спаја... Различити људи стопили се у једну реку, реку без краја. Сеобе. Још једна „зла коб“ српског народа, како је говорио Милош Црњански.

Посути мракком, сви ћуте. Свако се осећа кривим за котрљајућу несрећу. Можда неко шапуће себи тихо речи Владана Деснице: „Превише се умире тамо ...у том животу.“ Али сви верују да иза границе постоји нова прилика за живот. И постојала је. Само је требало имати вољу за животом. И издржати. По ко зна који пут.

Амбициозни млади политичар, замишљени сељак, бригом обузета жена, свештеник, болесни старац, мусава деца... сви људи у колони, и моји најдражи, имали су вољу да преживе. Јер воља је ствар јаких. Кораци су их удаљавали од Јадрана, мирис мора се губио, Велебит је нестајао, кршни крајеви су бледили пред очима. Али воља и нада коју су гајиле те душе биле су бескрајно велике. Нада се увек огледала у томе да је сеоба привремена, да ће се једном вратити кући, на своје огњиште.

Panta rei.

Иза оне границе о којој је и млади политичар мислио, заиста нас је чекала нова прилика на живот. Прилика је донела

многе нове горке приче. Судија више није био судија, професор није био професор, радник је престао бити радник... Сви су стали у дуги, одвојени ред „само за избеглице“. А избеглице? Сасвим обични људи у необичним околностима. Бити избеглица било је искуство које преображава, које са собом води многа друга искуства тражења права и налажења нових могућности. Године које су долазиле мрвиле су снагу надања. Огњишта су се угасила, кључеви наших кућа и станова које смо понели постали су само успомена на живот који је остао закључан „тамо, далеко“! У коначном исходу, тај процес је довео до тога да Србин Србина не зове више преко Дрине већ преко океана. Крива Дрина међу нама престала је бити крива. Нама сте криви ви шкрти домаћини! Вама смо криви ми бахати дођоши?! Ми који већ две деценије живимо у чудној врсти менталног гета и ми који још увек не знамо одговоре на питања будућих генерација. Да ли смо исправно поступили? Који нам је био циљ? Да ли смо криви пред Богом и пред људима? Куда смо то пошли? Где смо стигли?

Panta rei.

У хаосу ових питања бирамо опцију „заборави и ћути“. Понекад се тргнемо као из најгорег сна и знамо да грешимо према прецима и потомцима али се брзо вратимо у љуштину која се зове живот и настављамо да трапимо идеале за шаку новца, не осећајући ни због чега грижу савести.

И, ево, питам те, роде мој: Јесмо ли довољно припремљени да у себи убијемо чојство?! Да се одљудимо?! Да оденемо капут скоројевића из страха од онога што нам може донети живот ако дозволимо да чини то што данас са нама чини.

Ако смо преживели олујну ноћ, нећемо ваљда дозволити да нас убију пенкалом, како једном рече Момо Капор! А и данас нас убијају. И то баш пенкалом! Али то-

ме има краја! Има, ако чујемо речи често прогањаног јеврејског народа: „ко ако не ти, кад ако не сад“. Реците гласно! Сад кад смо проживели и олује, схватили да сићушна промена данас може довести до драматичне промене сутра, треба да проговоримо. У име сећања, треба да заборавимо флоскуле „то су биле деведесете, нећемо о томе“. Данас треба да престанемо да посматрамо Петровачку цесту као поклопац Пандорине кутије! Данас треба да се дивимо народу који је смогао снаге да састави свој раскомадани живот, суштину свих избеглица и „интерно расељених лица“.

Ја и после колоне и избеглиштва верујем у правду и у истину, које увек прве погину у рату. Верујем у истину коју треба гласно да говоримо јер је прошло довољно времена за њу, Колтон је говорио: „највећи пријатељ истине је време а највећи непријатељ предрасуда...“. Онда, одбацимо предрасуде!

Упамтимо ли приче обичног народа у необичним околностима, можемо, у годинама које долазе, да учинимо да се олујна ноћ на Петровачкој цести не понови!

А ако схватимо да је, како рече Маркес, истинска срећа у начину савладавања лиције и ако не гледамо друге одозго, него им кад им затреба помогнемо да крену ка циљу, и сами ћемо бити бољи и јачи. Ако то не желе сви, ево желим ја! И желиш ти! И ти! И ти! И ви! За почетак – и то је довољно!

Јер ја се надам и даље да све тече и све се мења.

Сања Лакић

Правни факултет у Београду

Милутин Тесла, отац Николе Тесле

О изузетности проте Милутина сведоче подаци да је био полиглота, говорио је између осам и осамнаест језика

Никада велики човек није могао настати од малог, као што се од кукоља није могло добити жито. Изузетни људи иза себе остављају оне који ће их достићи и престићи. Манастир Студеница је децембру 2015. године објавио књигу „Српски прота Милутин Тесла (1819–1879), отац Николе Тесле“, која осветљава живот једног таквог човека, чија је вредност донекле потиснута у други план због вредности и заслуга које је његов син остварио.

ку – преписки, записа, дописа, сведочења савременика.

Сакупљање података и сам процес писања, према ауторовим речима, трајали су пуних двадесет и пет година. Милован Матић, који би се могао означити и као теслолог, тежио је да прикаже све аспекте протиног живота – порекло, рођење у Радучу, одрастање, школовање, брак са Георгином (Ђуком), служење у различитим парохијама (Штикада, Сењ, Смиљан,

би нападали православље; био је дописник „Сербског дневника“, чак је писао и песме, био је пасионирани књиголовац, просветитељ.

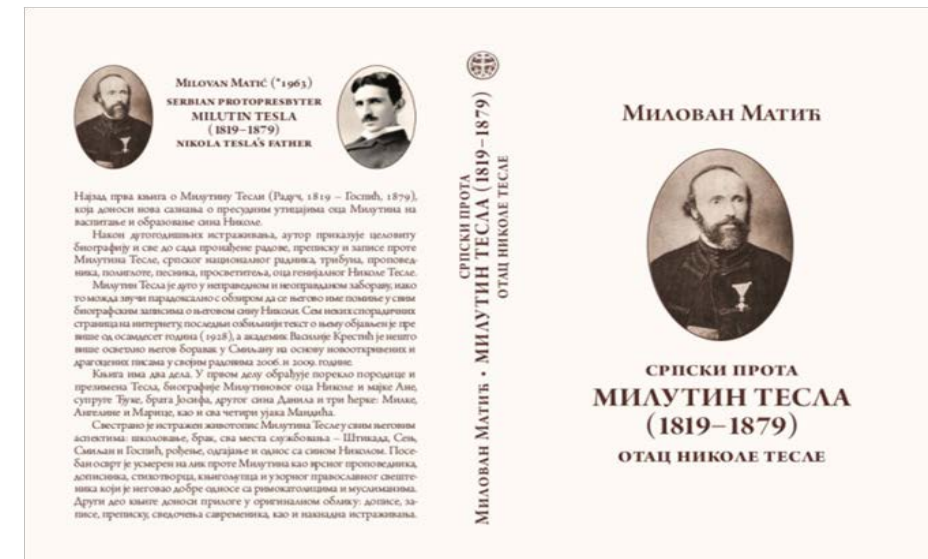
Књига се тренутно преводи и ускоро би требало да постане доступна и на енглеском језику. На овај начин и други народи, ван српског говорног подручја, моћи ће да се упознају са великом личношћу проте Милутина и биће им јасније на који начин је Никола Тесла постао оно што јесте и како је остао дубоко укоренен у православље и српску традицију.

<https://www.youtube.com/watch?v=FoRG2NCNHZU>

Никада велики човек није могао настати од малог, као што се од кукоља није могло добити жито.

Тамара Лежаић

Професор српског језика и књижевности Београд

Аутор књиге Милован Матић написао ју је желећи да исправи „неправду“ да се о Милутину Тесли већ последњих осамдесет година, још од 1928, није писало, нити откривало ништа ново. Књига „Српски прота Милутин Тесла (1819–1879), отац Николе Тесле“ концептирана је тако да се састоји из два дела – у једном су биографски подаци, док се други састоји од прилога пренесених у оригиналном обли-

Госпић), однос према породици, начин како је своју децу васпитавао, као и расветљавање односа Милутина и Николе Тесле.

О изузетности проте Милутина сведоче подаци да је био полиглота, говорио је између осам и осамнаест језика; 1873. године примио је царски орден Аустроугарске монархије; неговао је добре односе са муслиманима и римокатолицима како не

Чујте велики

Чујте велики,
ви што сте бомбе бацали
на нашу родну грудицу,
укравши нам дјетињство,
другаре, вртић, улицу.
Ви што сте прсте уплели
у ову балканску кланицу,
чујте нас невинне.
Почујте нашу кривицу.

Признајем, криви смо!
Што смо се, до врага,
рађали у сред рата!?
Што наши родитељи
не послушаше Великог Брата?
Кривица нам је у генима
од Гаврила и казмата.
Ал' тако ми млијека мајчиног
рађаћемо се опет, из ината!

Заклињем вам се
у воду бистру Бистрицу,
Дунав, Уну, Требишњицу,
у поглед са Шар планине,
зрело класје Војводине,
врх Козаре, Романије
у све шуме Шумадије.

Заклињем се!
Рашћемо из купуса,
доносиће нас роде,
стасаћемо из земље,
бујати из воде,
издељаће нас неки
гуслар ил столар,
родићемо се из српске
пјесме и кола,
и цвјетаћемо, сваког дана,
из црвених божура са Газиместана

Јелена Вујановић
Политиколог
Нови Град

Злакуса је позната и по Параглајдинг клубу *Злакуса соко*, тако да има и два уређена полетилиста за параглајдере а с времена на време одржавају се у селу и ревијални параглајдинг купови. Такође, у селу постоји и ликовна галерија сликара Василија Терзића са сталном изложбом његових слика.

На крају, Злакуса је позната и по *Терзића авлији*. *Терзића авлија* је сеоско туристичко домаћинство са почетком XX века, из околине Ужица. Добитник је признања Туристички цвет, за допринос развоју сеоског туризма у Србији који на Светски дан туризма (27. септембар) додељује национална Туристичка организација Србије. Терзића авлију чине угоститељски део, апартмани за смештај гостију у сеоском туризму, музејски део, галерија са поставком ИИИ века грнчарије у Злакуси, летња позорница, библиотека, продавница сувенира...

Музејски део чини богата поставка са великим бројем експоната почев од римског периода, времена турске владавине, преко Кнежевине и Краљевине Србије, Првог и Другог светског рата, Краљевине Југославије, па све до последње Титове Југославије..., затим школа из времена другог светског рата јер на овом домаћинству је радила прва сеоска школа, од 1939. до 1946. године. За школу и *Терзића авлију* везана је трагична прича из времена Другог светског рата. Наиме, на врху Градина, који смо већ поменули, на ком се налази споменик у облику камене пирамиде, била је прва оружана битка између Немаца и партизана, 1941. године, која је претходила стварању познате Ужичке Републике, као једине слободне територије у поробљеном делу Европе. После те битке, Немци су са Градине си сишли у авлију, провалили собу учитеља који је већ био у партизанима (реч је о Народном хероју Петру Радовановићу по коме дом ученика у Ужицу носи име) и затим, због неких забрањених књига учитељевих и комунистичке литературе коју су нашли у његовој соби, одводе Гвоздена Терзића, који је направио ово домаћинство и његовог синовца који је имао само 18 година и стрељају их и вешају на уласку у село, где ја сада споменик у облику вешала. По лику Гвоздена Терзића, налази се лево од капије скулптура у природној величини од јасеновог дрвета а према његовој фотографији из

Балканског рата. Иначе, Гвозден је 7 година био учесник ратова – преживео је оба балканска рата, препешачио је Албанију и преживео албанску голготу али ето, доживео је трагичну судбину да га за време Другог светског рата, одведу са кућног прага, стрељају и обесе.

Етно парк *Терзића авлија* Злакуса

Сеоско туристичко домаћинство Саше Дрндаревића, Злакуса

Етно парк *Терзића авлија* као музеј на отвореном и затвореном представља типично сеоско домаћинство са почетка XX века из околине Ужица, смештено на једном брежуљку, наомак центра села познатом по старом грнчарском занату, одличном трубачком оркестру Вељка Остојића и

споменику природе, Потпећкој пећини у суседном селу. *Терзића авлију* чине две старе куће, направљене 1907. и 1925. године, као и пратећа окућница: бунар, млекар, вајат, салаш, шупа... Данас у оквиру овог домаћинства је музејски део, угоститељски део (пространа летња башта са летњиковцима, крчма брванара), апартмани за смештај туриста у оквиру сеоског туризма, продавница сувенира и производа старих заната, радионица за израду народне ношње и презентацију старог грнчарског заната, планинарски камп, библиотека, летња позорница, а од домаћинства полазе и четири кружне маркиране пешачке стазе у укупној дужини од 60км.

Злакуса је позната и по Параглајдинг клубу Злакуса соко, тако да има два уређена полетилиста за параглајдере а с времена на време одржавају се у селу и ревијални параглајдинг купови

Идеја да се једно старо напуштено сеоско домаћинство оживи и преуреди потекла је из неколико разлога. Један од тих разлога је свакако емотивне природе. Живећи и радећи деветнаест година у Београду и долазећи у родно село душа ме је болела док сам гледао како домаћинство у коме је рођена моја мајка, у коме су ми живели баба и деда а поред кога сам и ја одрастао полако пропада, јер је припало мојој тетци и као такво је било препуштено зубу времена пошто у њему годинама нико није више живео. Претило је да доживи судбину многих напуштених сеоских домаћинстава широм Србије, а у мени се истовремено рађала жеља управо да сачувам једно такво домаћинство као пример будућим генерацијама, да могу да виде у каквим кућама, каквим амбијенталним просторима су живели наши и њихови преци. Када су се створили услови, откупио сам то већ оронуло домаћинство и сваки викенд наредних пет година почео долазити са породицом из Београда, радећи на његовом обнављању. Било ко други да је купио то домаћинство сигурно би порушио све те објекте и направио неку нову кућу, као што се масовно дешавало у овом и свим другим околним селима током претходних деценија.

Други разлог је био тај што ово домаћинство има неку историјску причу и представља историјски споменик. Наиме, на овом домаћинству радила је прва сеоска школа, од 1939. па све до 1946. године. Као учитељ у тој школи радио је Народни херој Петар Радовановић, по коме дом ученика у Ужицу носи име. Мој прадеда, Гвозден Терзић је управо дао једну од својих кућа да се покрене школа у селу – на крају, због те школе изгубио је и главу. После прве оружане битке између Немаца и партизана у овом крају, која је прешла и познатој Ужичкој Републици, на највишој тачки села, где се данас налази и камени споменик у облику пирамиде у спомен тој бици (Градина, 931м), Немци су сишли у данашњу „авлију”, провали собу од учитеља који је већ тада отишао у партизана. Како су нашли неке, од учитеља, забрањене књиге у то време (комунистичку литературу), одвели су прадеду и његовог синовца, младића од 18 година и стрељају их а потом и обесили на уласку у село. Данас, на том месту налази се и споменик у облику дрвених вешала.

Прадеда је иначе седам година био у ратовима, учесник оба балканска рата, препешачио је целу Албанију и био носилац Албанске споменице али, ето, доживео је трагичну судбину, да га 1941. године исти непријатељи одведу са кућног прага и погубе га. По лику прадеде, а по фотографији из балканског рата, урађена је дрвена скулптура у природној величини која

је постављена на самом улазу у авлију и представља њен заштитни знак.

Терзића авлија је обнављана у периоду од 2002. до 2005. године а онда је отворена за посете. Најпре, радила је сезонски, од априла до октобра, да би се 2007. године решили на храбар потез. Супруга и ја напуштамо посао у Београду и са малом децом се селимо у Злакусу да би се посветили сеоском туризму који нам је до данас основна делатност. У почетку регистровали смо делатност етно парка, као музеја... у старе објекте смо прередили у музејски део јер, поседовао сам богате збирке старих предмета и имао сам жељу да управо те збирке виде и остали. Данас на нашем домаћинству је изложена богата збирка експоната, почев од римског периода, турске владавине, Кнежевине и Краљевине Србије, Краљевине Југославије и оба светска рата, све до Титове Југославије. Затим, ту је и поставка старе учионице из времена Другог светског рата, изложба поводом три века грнчарије у Злакуси, стара ткачница, изложба фотографија српских народних ношњи и самих ношњи које данас

израђујемо на домаћинству.

Пошто су гости почели да пристижу на домаћинство, након обиласка музејског дела, изражавали су потребу да и нешто попију, неки домаћи сок или домаћу ракију... Да би им и то приуштили, регистровали смо угоститељски део... Када би се нешто попило онда би по неко питао и да ли има нешто да се поједе – зато смо одмах потом увели и храну. Углавном спремамо јела из народне кухиње: качмак, гинбаница, зељаница, сир, кајмак, домаћа ужичка пршута, наравно, ужичка комплет лепиња са кајмаком и претопом, уштипке, као и сва јела која се могу спремати управо у нашем злакушком земљаном посућу – свадбарски купус, чорбаст пасуљ са сувим ребрима, пребанац, сармица итд.

Потом, када би гости нешто појели, било би и оних који су изразили жељу да и преспавају. Зато смо категорисали и своје смештајне капацитете у породичној кући, изградили и нови апартман да би повећали број смештајних јединица и почели смо примати госте на преноћиште. Последњих година све је више страних гостију чија је циркулацију кроз Србију приметна. Било је ту много занимљивих гостију, из света музике, културе, политике, привреде... амбасадора више земаља. А затим, наставили смо даље да подижемо квалитет туристичке понуде и нудимо разноврсну понуду гостима који дођу на више дана. За апартмане смо добили Сертификат ЕЦАЕТ-а, за стране туристе, изградили смо летњу сцену на којој је покренута манифестација *Злакуса у песми и игри*, маркирали 60 км пешачких стаза са којима смо повезали Терзића авлију са Потпећком пећином, речицом Петницом и старим воденицама и рибањацима на њој, спомеником на Градини, прелепим видиковцима душ вододелнице изнад села, најчистијом реком у западној Србији, Рзавом и прелепим плажама на њој,

Рошком бањом која је у руралном стању. Захваљујући овим стазама, у село су почели долазити поред домаћих планинарских друштава широм Србије и планинари из Словеније, Белгије, Холандије, Израела.

Данас на нашем домаћинству је изложена богата збирка експоната, почев од римског периода, турске владавине, Кнежевине и Краљевине Србије, Краљевине Југославије и оба светска рата све до Титове Југославије

За организоване групе укључили смо презентацију старог грнчарског заната што се показало веома занимљиво јер гости имају прилике, након получасовног приказа израде земљаног посуђа од стране грнчара да се и сами опробају у овом старом занату и упрљају руке са глином. Такође, за неке групе организујемо и мини концерте фолклора Етно удружења *Завичај*, које је основано 2005. управо у *Терзића авлији* и где му се налази седиште а управо ти наступи су и вид издржавања овог удружења које окупља преко 250 сеоске деце из Злакусе и околних села. Опремили смо и камп као јефтинији вид смештаја за планинаре и пролазнике, који пролазе нашим крајем са бициклама, моторима, камп кућицама... Кроз један од пројеката обучили смо седам жена из села за израду народних ношњи, а потом и традиционалних накита, тако да често се приређује и презентација овог старог заната организованим туристичким групама а све више радимо ношње за бројне фолклорне ансамбле у Србији, региону и расејању. Такође, породичну библиотеку која броји преко 6000 наслова, при чему се тај број констатно повећава, сместили смо у посебан објект и регистровали код Народне библиотеке Србије тако да данас гости на пансиону могу читати и користити књиге бесплатно. Радује и чињеница што ученици из села користе ове књиге потпуно бесплатно а и старије локално становништво зими долази све више у библиотеку и узима књиге на читање. Поред поменутог Сабора изворног стваралаштва *Злакуса у песми* и игри, које окупља многе певачке групе, инструменталисте, фолклорне ансамбле широм Србије и расејања (на овом сабору учествовали су српски ансамбли из Сиднеја, Мелбурна, Ванкувера, Јоханезбурга, Мађарске, Словеније, Румуније, БиХ...), покренули смо и међународни еко камп кроз који је за претходних седам година прошло преко 70 студената волонтера из више од 20 држава (Канаде, Кореје, Јапана, Финске, Шведске, Немачке, Белгије, Француске, Италије, Шпаније, Грчке, Турске, Русије, Словачке, Чешке, Хрватске, Македоније...). Циљ овог еко кампа је комплетно чишћење села Злакусе ради његовог коначног проглашења првим еколошки чистим туристичким селом у западној Србији, а чисте се корита и амбиси локалних водених токова, почев од њихових извора па све до ушћа у реку Ћетињу, а којих је много у селу и сви ти потоци имају велики број дивљих депонија на којима је деценијама становништво било принуђено да одлаже смеће јер нису постојали контејнери у селу. Често, поред наведених манифе-

стација, Етно парк *Терзића авлија* организује и друга културна дешавања попут прела, ликовних колонија, фотосусрета и фотографских колонија, промоција књига и книжевних вечери, концерата фолклорних ансамбала Етно удружења *Завичај* и гостовања других културно-уметничких друштава, а и кроз неке пројекте разне едукације за младе у селу или жене из села ради њихових укључивања у туристичку понуду и процесе руралног развоја села. Један од значајнијих пројеката је пројекат *Млади за село*, који је имао за циљ формирање истоимене неформалне групе младих састављене од младих школованих људи из села ради пружања техничке подршке месној заједници, удружењима у селу и постојећим манифестацијама, као и унапређењу живота у руралном подручју. Терзића авлија је израдила и многе друге пројекте који су од значаја за развој села у духу визије да Злакуса постане прво еколошки чисто туристичко село и балканска престоница грнчарије, тако да захваљујући овим пројектима је уређено железничко стајалиште у селу, постављене табле добродошлице, рекламни банери са мапом села и размештајем сеоских туристичких домаћинстава, грнчарских домаћинстава и

ри, категорисано је више од десет других пољопривредних газдинастава тако да се у селу може сместити у једном моменту и 50-60 гостију, повећан је приход власника рибњака пастрмки којих има петнаест на реци Петници, повећана је посећеност грнчарским домаћинствима којих има седамнаест у селу и продаја грнчарских производа, локално становништво кроз услуге у сеоском туризму продаје производа са својих домаћинстава: сир, кајмак, воће, поврће, зимницу, домаћу ракију и сокове... а локални сликари продају туристима своје слике док одређени део становништва учествује у изради сувенира и народних ношњи.

А све то је последица чињенице да ово село годишње посети седам до осам хиљада туриста. Највећи успех је и што се у селу са почетком рада Терзића авлије и оснивањем Етно удружења *Завичај*, почело дешавати пуно на развоју културног живота у селу и окупљању младих – за последњих десет година деца из ових села захваљујући фолклору пропутвала су свет (Јужноафричка Република, Италија, Пољска, Турска, Грчка, Париз, Словенија, Будимпешта, Беч, Бугарска, Хрватска, БиХ, Македонија, Словачка...). Имајући у виду значај за развој сеоског

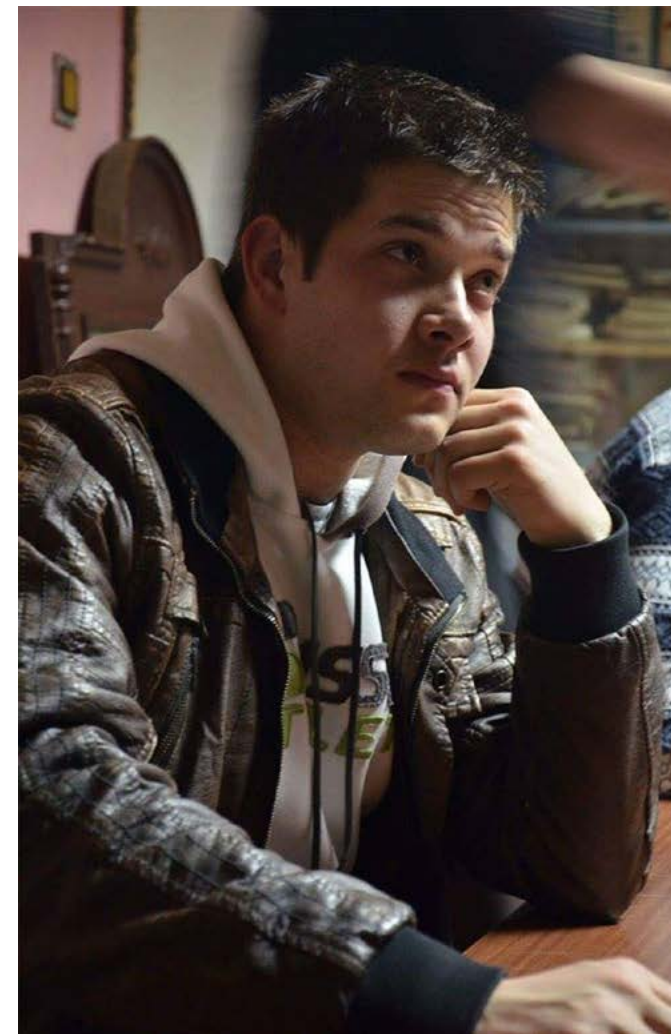

угоститељских објеката у селима Злакуса и Потпеће, мости на уласку у село преко реке Ћетиње украшен је великим бројем грнчарских лонаца и цвећем па је постао туристичка атракција села, постављен је споменик лонцу на уласку у село...

Терзића авлија, уз стари грнчарски занат и Потпећку пећину је један од три туристичка производа у селу што је од великог значаја за многе туристичке агенције и стране туроператоре јер могу провести са својом групом један цео дан у селу. Из тог разлога смо ушли и у програм ђачких екскурзија многих школа. Од сеоског туризма у Злакуси, Потпећу и другим околним селима имају користи многи у локалној заједници – повећан је промет у продавницама у селу којих има три, угоститељским објектима којих је чети-

туризма и уопште туризма у Србији, Туристичка организација Србије додељује Терзића авлији 2008. године највеће признание у овој области, Туристички цвет, као најуспешнијем туристичком домаћинству у Србији. Друго веће признање долази 2015. године, на сајму грађевинарства у Београду, када је Терзића авлији додељена Велика повеља за очување народног градитељства, од стране националног удружења Српске куће.

Саша Дридаревић

ИМЕНА

Леп, огроман, дуге беле длаке, са огрлицом од злата око врата, седео је на прамцу тек усидрене јахте, тај дивни пас. Својом изузетном лепотом је мамио погледе и осмехе туриста. Неки су застајали да би га фотографисали. А и јахта је, својим несвакидашњим спојем традиционалног и модерног, под високо подигнутом Италијанском заставом, измамљивала уздахе шетача.

Какав диван пас! – рекла је једна госпођа. Види цукца! – добацио је неко.

Куцааааа! Како је слаткаааа! – дивила се рићокоса девојка.

Види мрцину. – рекао је стари намћор.

Душа лепа! – узвикнула је једна девојчица.

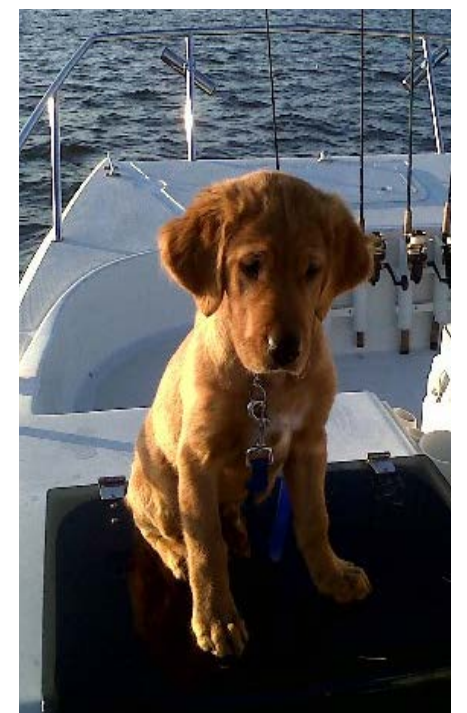
Слонче медено! – раширила је руке бака. И цукеле се возе оваквим јахтама а ја никад нећу. – констатовао је локални џепарош.

Ово је најлепши пас на свету! – застао је проседи господин, решен да га још дуго гледа.

Слушајући, тако, коментаре пролазника, схватио сам: не треба претерано примати к срцу речи које нам упућују други. Имена каквим нас називају, више говоре о тим људима него о нама. Они, уствари, тим именима дозивају сами себе, а да тога нису ни свесни.

Следеће јутро сам, опет, у исти ресторан у луци свратио на кафу. Јахте са дивним псом више није било. Али су лепе девојке, цукци, дивне баке, господа и цукеле и даље шетали градом.

Недељко Попадић

СРБИЈО, ОПРОСТИ

Моји снови негде
падоше у боју.
Ништа више немам,
само земљу своју.

Србијо опрости,
сто те ала гања,
сваком ко те изда
одају признања.

Србијо, опрости,
окована златом,
што су великани
играли се ратом.

Због њих моја земља
остаје да рида,
па ја сад се стидим
због њиховог стида.

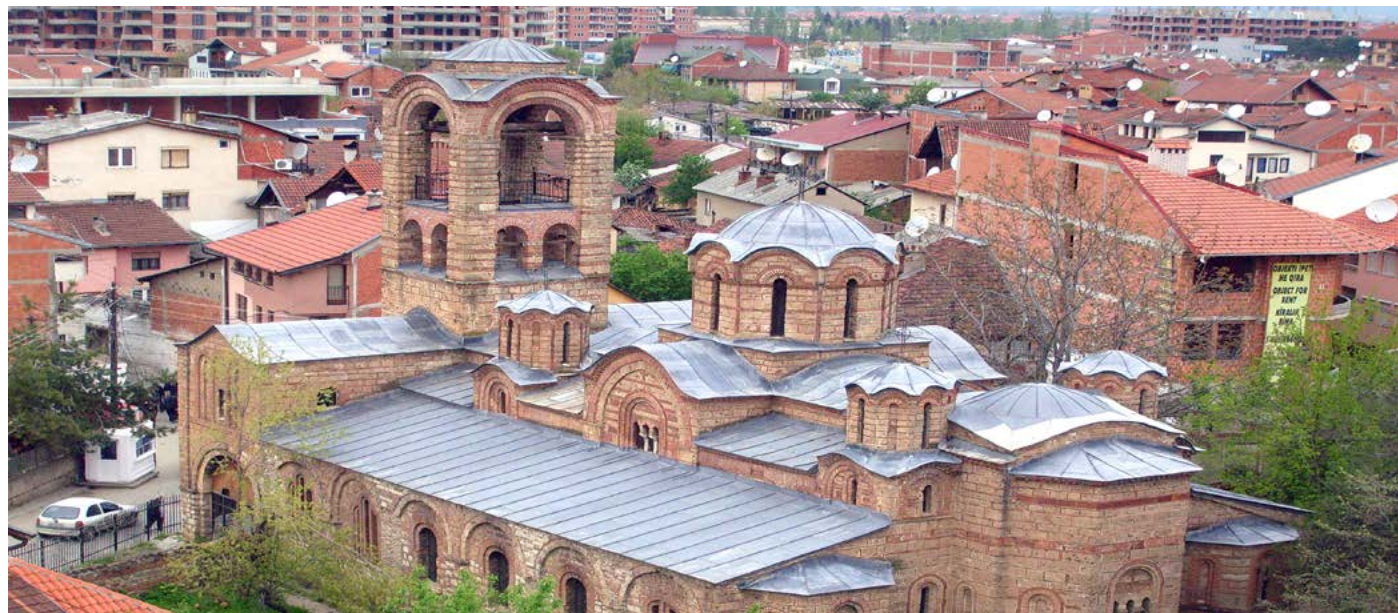
Нису моје руке
могле да те бране.
Ја сам био мали,
гледао са стране.

Ал' немој да бринеш!
Знај, чета постоји.
Можда нас је мало,
Ал' заувек твоји!

Ал' сада бих срце,
веран српском роду,
вадио из груди,
само за слободу.

Никола Стојановић

ПРАВОСЛАВНА БАШТИНА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Богородица Љевишка (у Призрену)

Сам број српских светиња на Космету говори довољно о нашим дубоким коренима и значају те земље за нас

Право да кажемо да је Косово срце Србије имамо само ако знамо довољно о нашим коренима на подручју Старе Србије (у оном ширем смислу) и ако, колико је у нашој моћи, доприносимо очувању и помоћи наше заједнице на тој територији. Нажалост, Косово је срце Србије је постала празна фlosкула коју су некомпетентни и неморални људи истрошили. Али значај Косова и Метохије је и данас исти као и увек. Косовски завет још увек чека да буде испуњен. Мрачна културна кретања која је проф. др Мило Ломпар описао као процес поунутрашњења, свођења свега српског на србијанско (географске границе уже Србије) да би временом оно што није србијанско престало да буде српско (као што су сликар Петар Лубарда, писци Иво Андрић, Меша Селимовић, Његош итд) има своју рефлексiju и на област Космета. То смутно кретање тамо води ка порицању историјског присуства Срба.

Културна баштина Срба временом би постала нека мешавина православно-византијске традиције ткз. Косова. Дакле, сваки доказ нашег постојања био би насилно избрисан. Потврду ових тмурних предвиђања имали смо у покушају пријема ткз. Косова у УНЕСКО. То је разлог више да наша национална свест о значају Косова и Метохије буде на нивоу дораслом да се супротстави овим кретањима. Косовски завет и косовска традиција су поред Светосавља, и мотива сеоба свакако један од кључних елемената српског

националног бића и идентитета. Зато се морамо супротставити њиховом занемаривању и забору.

Сам број српских светиња на Космету говори довољно о нашим дубоким коренима и значају те земље за нас. Поређења са значајем Јерусалима за Јевреје су погодна паралела за светски аудиторијум да нас разуме.

Према мом осећају, поред Пећке патријаршије, симболику и снажну поруку носе и приче о Богородици Љевишкој и Високим Дечанима. О њима ће бити више речи у наставку. Приступајући хронолошки, Богородица Љевишка је најста-

рији манастир.

Испод његових темеља налазе се остаци старијих црквених грађевина које сежу до 10. века. Претпоставља се да је у том манастиру било седиште епископије која се помиње у једној повељи византијског цара Василија Другог из 1018. године. Тај првобитни храм страдао је крајем 12. века када је Стефан Немања заузео Призрен, а за време његовог сина, Стефана Првовенчаног, ови крајеви су припојени Српској држави и цела некадашња Призренска епархија ушла је у састав Српске православне цркве. Тада је храм делимично и обновљен.

Ипак, темељно обнављање обављено је према налогу краља Милутина, тако да је данашња црква његова задужбина.

Манастир Високи Дечани

У њој су била очувана два слоја фреска, до погрома 2004. године када је унутрашњост цркве спаљена од стране Шиптарских екстремиста.

И пре тога, слојеви су били веома оштећени услед претварања манастира у џамију. Тај други слој, настао за време Милутинове владавине, битно се разликовао од фрескосликарства 13. века, јер има примесе ткз. ренесансе Палеолога из Византије.

Високи Дечани, како се по самом имену да закључити, задужбина су Стефана Дечанског, иако није доживео да види ни завршетак градње. Храм је довршио његов син, Душан Силни, који је ангажовао најбоље мајсторе за његово живописање. Тај процес је био изузетно тежак због величине манастира, који спада у највеће средњовековне манастире Србије с дужи-

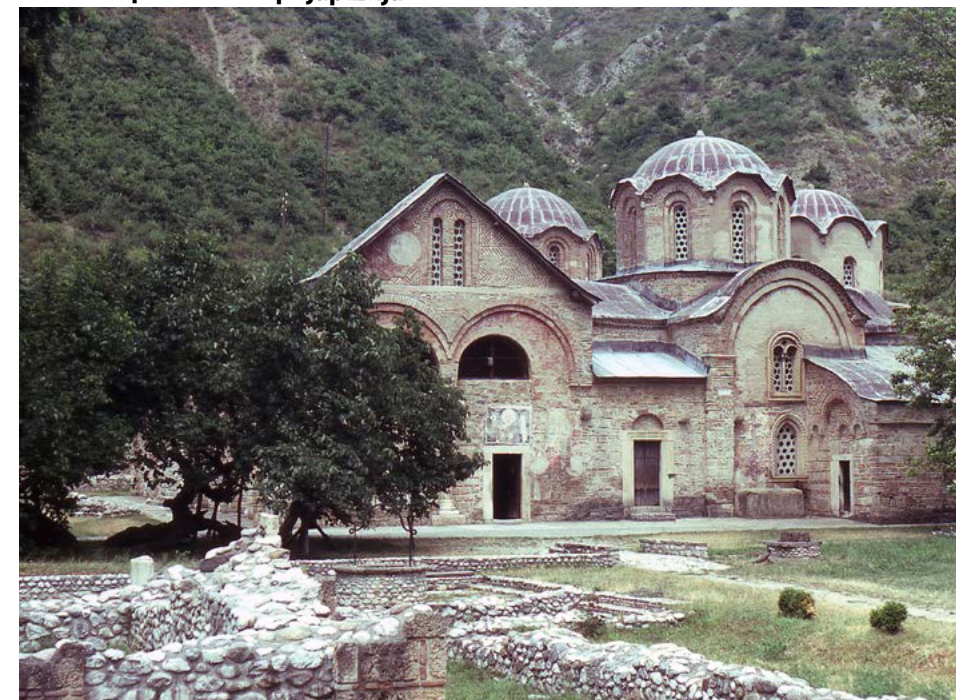
Судбина Пећке патријаршије на неки начин представља слику судбине нашег народа.

ном преко 36м и ширином 24. Услед тога, уочљива је неуједначеност на фрескама, и лако се запази да је више руку радило на том подухвату.

Храм чија је изградња почела под именом Христос Пантократор имао је занимљиву историју, као и већина наших светиња на Космету. Када је запао у изузетно тешке прилике након Косовске битке, кнегиња Милица га је посетила са децом и својим залагањем и богатим даривањем значајно помогла.

Ситуација се побољшала обнављањем Пећке патријаршије; а у 19. веку манастир помажу обе династије, и књаз

Манастир Пећка патријаршија

Милош Обреновић и кнез Александар Карађорђевић, што нам говори о једном континуитету свести о значају српских светиња на Космету и прихватању тог завета као саставног дела националног бића. Због таквог односа према манастиру, он се може похвалити богатом и очуваном ризницом од непроцењиве културно-уметничке и историјске вредности.

За крај, судбина Пећке патријаршије на неки начин представља слику судбине нашег народа. Кроз њу видимо све елементе српског националног бића: Светосавље, јер је сам Свети Сава поста- вио темеље онога што је данас Пећка патријаршија, основавши метох манастира Жиче на том месту; затим косовску традицију и косовски завет, преживљавајући многа освајања и пустошења, највише од

Турака, који су више пута пљачкали и ризницу манастира; и елемент сеоба под Арсенијем III Чарнојевићем и Арсенијем Јовановићем Шакабентом који је драгоцености из манастира заједно са монасима пренео у Срем. Од многих занимљивости којима обилује Пећка патријаршија поменућемо илустровани календар на сводовима приправе који има 365 ликова - по један за сваки дан године, а осликан је непосредно након обнављања 1565. године. Ктитор је био патријарх Макарије Соколовић.

После уједињења Српске православне цркве, у манастиру Пећкој патријаршији устоличен је 1924. године Димитрије, први патријарх обновљене Српске патријаршије. Од тада се сви изабрани српски патријарси устоличавају у овом манастиру.

Закључак се сам намеће. У духу Његошевих речи „Нека буде борба непрестана, нека буде што бити не може“, да бисмо се надали бољем сутра морамо да одржавамо живим сећање на Пећку патријаршију, Богородицу Љевишку, Високе Дечане, Грачаницу и остале наше светиње. Можда је једина битка коју сада можемо да водимо пером, али она није ништа мање важна од оних битака из прошлости. Ми се данас боримо против самопорицања и заборава, а у тој борби свако може да да свој допринос.

Максим Милошевић

У ВРТЛОГУ ИДЕОЛОГИЈЕ ГЛОБАЛИЗМА

ИНТЕРВЈУ СА МИЛОМ ЛОМПАРОМ

Ако желите живети у хоризонту слободе, прво што требате да схватите је то да ће те бити у ситуацији да да се људима замерате, што се и мени дешавало, обраћајући се јавно, говорећи оно што мислим и покушавајући да то одбраним

„Човек не треба да говори онда када жели да говори, већ само онда кад не сме да ћути.” Тако је у једном интервјуу за Радио Београд казао покојни проф. др Михаило Ђурић. У овом времену наш саговорник свакако не треба да ћути. Проф. др Мило Ломпар рођен је 1962. године у Београду. На Филолошком факултету у Београду, на катедри на где је дипломирао, магистрирао а касније и докторирао, данас предаје *Српску књижевност XVIII и XIX века* и *Културну историју Срба*.

Његову књигу *Дух самопорицања национално освешћен део јавности* оценио је као дело које је насушно било потребно српској културној политици. О томе какав ће и колики утицај ова књига имати на националну свест нашег народа време ће дати свој суд.

У Јапану је пре неколико месеци покренута иницијатива да се укину хуманистички факултети. С обзиром на то да сте Ви професор књижевности, да Ваша супруга предаје на Филолошком, а Ваш син студира на Филозофском, да ли сте некада покушали своје дете усмерити на неки од оних факултета који гарантује извеснију будућност и удобност у егзистенцијалном смислу?

— Основно начело у мом разумевању ствари везано је за слободу. И бројни неспоразуми које сам имао у свом, сада већ не тако кратком, животу везани су за чињеницу да сам слободу увек практиковао, а не само говорио о њој. Ако желите живети у хоризонту слободе, прво што треба да схватите је то да ћете бити у ситуацији да се људима замерате, што се и мени дешавало, обраћајући се јавно, говорећи оно што мислим и покушавајући да то

одбраним. Тако сам и у приватном животу дозвољавао слободу као људски избор који обликује људску личност. Окрњити човекову слободу значи окрњити његову личност. А не постоји ништа важније за обликовање једног човека него што је његова личност. Због тога и нисам утицао на избор нашег сина.

Међутим, ствари на пољу хуманиорне стоје веома лоше, и то на глобалном нивоу. Хуманистичке науке полако нестају са видног поља. То можете видети у најразвијенијим земљама света. То можете видети и ако уђете у велике „мегамаркете књига”. Намерно их тако и зовем. То су диновске књижаре са силним бројем књига, кроз које идете као кроз неке тунеле. Одмах ћете приметити да је део везан за хуманиору битно смањен. Рецимо, књига из теорије књижевности најчешће уопште и нема, књига из историја уметности веома је мало, из лингвистике залута понека књига... Говорим о свом искуству из берлинских, лондонских и париских књижара. Код нас су од хуманистичких наука нешто присутније филозофија и религија. Најприсутнија је историја, која се врло често даје у облику биографије. То значи да модерни сензибилитет тражи историју на нивоу скандала и на нивоу приватности. Дакле, историја још донекле има неку употребљивост, док је историја уметности, нпр. то како гледа анђео на некој фресци, нешто што је апсолутно склоњено из видног поља савременог човека. Историја књижевности практично је у истом положају, можда за нијансу повољнијем, јер још негде дражи свест постојања понеких писаца, ако нигде другде а оно у Вајмару, када

видите колико је експоната, чаша, флаша са Гетеовим ликом. Ако уђете у чувену кафану у којој је боравио Гете, када отворите врата, видите велику Гетеову фигуру, која као да вам наздравља пивом. То је туристички експонат. Све је, у суштини, преведено у форму која напушта срце хуманистичких наука.

Хуманистичке науке су на удару у целом свету. Први ударици одражавају се на колонијалне земље, попут наше, јер како разградити систем традиционалних вредности у једној малој земљи ако не укинемо оних неколико хуманистичких наука које су њена посебност, по којима се њен глас, или боја тог гласа, или тон егзистенције у њему, разликује у односу на неки други део света. Не оно по чему је бољи, или по чему је лошији — него по чему се разликује. То је судбина целе хуманиоре. У време великог процвата идеологије људских права, права на разлику, одједном се види да права на националну разлику не постоје. Постоје права на сексуалне разлике, постоје права на родне разлике, постоје права на естетске разлике — али не и права на националну разлику. Уколико неко каже: „Али ја баш желим право на националну разлику”, то право не постоји. Смрт хуманиоре се ту негде може назрети. Свет капитала који настаје и који поприма облике тоталитарног света је направљени рам и чим додирнете неку од ових ствари о којима разговарамо, долазите у велику близину рама, а кад напустите рам, онда сте неко ко се може криминализовати, вређати, дискриминисати, па и ухапсити. Тај рам јесте нешто што објективно искључује хуманистичку науку.

Такође, морате водити рачуна о томе да узроци постоје и у повлачењу речи. Људска реч повлачи се пред сликом, што је општи смисао кретања у XX веку. Самим тим природно је да и књижевност пада у засенак, јер људска реч била је у средишту још од проналаска штампарије,

Постоје права на секуларне разлике, постоје права на родне разлике, постоје права на естетске разлике, али не и права на националну разлику.

нарочито касније од XVIII века када су просветитељи књигама ширили своје идеје. Људска реч била је средиште најразличитијих идеја: политичких, естетских, метафизичких, итд.

У XX веку дошло је до лаганог померања од речи ка слици, а у другој половини XX века ово померање било је још снажније. Слика почиње да доминира представом. Млади људи мисле у сликама. Компјутер је нпр. облик мишљења у сликама, а на компјутеру се тешко могу читати дугачки текстови. Технологија нас везује за кратак текст, а с друге стране не треба заборавити да технологија инсистира на реактивном мишљењу. Дакле, ви не мислите „из себе” већ одмах реагујете на оно што сте прочитали на интернету. Прича о контакту и укључивању других у расправу је, у ствари, једна велика самозаваравајућа мисао јер ви сте научени на рекативно мишљење.

То је пожељно стање духа оних који управљају целокупним кретањем у нашој земљи, а и шире. Према мом мишљењу, хуманистичке науке су у великој дефанзиви и у овом облику тешко ће преживети наредних неколико деценија. Хуманиора би могла опстати као неки музејски експонат унутар различитих традиција, али објективно, мења се нешто у структури свести савременог човека.

У својој књизи писали сте о реформи школства 2002. године, која се тицала преименовања предмета Српски језик и књижевност. Како коментаришете најављене нове мере реформи које би у образовању укинуле предмете као што су Веронаука и Грађанско васпитање и да ли су и ове мере део глобалне хомогенизације?

— Нема сумње да је то плод таквога настојања. Ми се налазимо у вртлогу идеологије глобализма. Наша земља је окупирана. Ми нисмо људи који владају ни сопственим саобраћајем, а камоли сопственом имовином или сопственим школством. Процес глобализације мора се довести до краја. Ми морамо бити подвлашћени у корист једног кретања које нам је задато. У том смислу ми готово да немамо ни ослонце. Једини свеодници целине српске културне егзистенције, односно целине српског кретања кроз историју од XII до XX века, јесу трагови српске културе од Хиландара до Сентандреје, а источно чак и до Трста. У Трсту постоји заједница бокоторско-херцеговачких Срба, која тамо чува значајне српске споменике. Дакле, и на том простору постоје трагови српске културе. Они сведоче о целини српског народа; о његовој разнородности и о томе да је било православних и католичких, па потом и исламских Срба; о њиховим

традицијама; о померању косовске традиције са истока на запад и њеном враћању са запада на исток; једном укупном идентитету који је мноштвен, разнородан, који означава контакте са другим народима, контакте који су некада били негативни а некад позитивни. То је целина наше егзистенције, мноштво кључних средишта српског културног идентитета. Ми смо дуго били без државе, па немамо институционалне форме, монархију као нпр. Француска у XVI веку. С друге стране, Српска православна црква као институција заиста обележава једини континуитет, колико год да је непрекидан, у јако дугом кретању. Она је дала и кључне облике артикулације неким од најважнијих момената српског културног обрасца као што је светосавска традиција и као што је косовска традиција. Касније је тај образац у себи попримио појаву кретања, које магистрално изразио Милош Црњански у роману Сеобе, а потом се то кретање обликовало у још један моменат културног обрасца: секуларне традиције. Од XVIII века, с Доситејем, српска култура улази у снажну секуларну традицију где је идеја националне државе имала централни део појаса са Карађорђем, Милошем, па је цео XIX век обележен као идеал националне државе. И пети моменат нашег културног обрасца, како ја то видим, остао је културно-симболички необликован због титоистичког југословенства. То је искуство геноцида због кога се српски народ уопште није ни културно ни симболички обликовао, а самим тим није ни прилагодио своје понашање идеји да је претрпео геноцид у XX веку, за разлику од других народа, као што су нпр. јерменски и јеврејски, који су ту чињеницу схватили у њеној судбоносној злокобности.

Традиционални систем нашег народа мора се разградити. Најбоље ће се разградити тако што ће се Српска православна црква, која је средиште националног идентитета кроз векове, гурнути на маргину живота. Овакав циљ захтева да се Веронаука уклони из школског система. Једноставно, Српска православна црква мора бити уклоњена јер се приступа генералној деконструкцији српског културног идентитета, под директним притиском западних, америчких сила и у потпуном садејству највиших носилаца садашње, као и прошле, власти. Код нас се од 2008. године спроводи једна те иста политика, а само се њени носиоци мењају. Њу изражава формула да „Европа нема алтернативу”. Дакле, поставили сте један модел безалтернативности и казали сте да морамо само туда. По истој формули наступао је и комунизам, а видели смо да је комунизам пропао и да смо и ми са њим пропали, као народ и као људи.

Сада се поново тај модел безалтернативности намеће, само тамо где је био комунизам сада се поставља Европска унија. И поново се људи који се томе противе дискриминишу, жигосу, стављају се по страни, а њихово мишљење се потискује... Користе се различите методе којим ће нам овакво кретање бити наметнуто. Део тог кретања као део разарања српског културног идентитета свакако јесте план да се Српска православна црква што је могуће више уклони.

У Духу самопорицања разложили сте низ различитих фактора који су утицали на обликовања српске културе. Оно што читаоце посебно одушевљава јесте истраживачко-документациони приступ којим Ви сасвим хронолошки пратите узроке онога што данас имамо као последицу, нарочито од седамдесетих и осамдесетих година прошлог века, па до краја прве деценије 21. Како је заправо настала ова књига?

— У извесном смислу моја књига је изнуђена. Нисам имао намеру да је напишем; већ сам у неким својим фрагментарним размишљањима о појединим темама дотицао неке од занимљивих појава савременог доба у коме живимо. Као професор *Српске књижевности XVIII и XIX века* и професор *Културне историје Срба*, по својој професионалној оријентацији упућен сам не само у уско еснафско поље књижевности него и на много шире поље културе коме књижевност припада.

С друге стране, докторирао сам на делу Милоша Црњанског и написао три књиге о Милошу Црњанском, које се тичу књижевности XX века, а коју ја не предајем. То значи да сам увек разумевао догађаје у њиховој генези. Ниједна појава у стварности није пала из ваздуха него је нечим условљена. Историјачи обично трагају за оним тренутком у прошлости када се она затвара. Ја нисам историчар него историчар књижевности, али нисам сматрао да је најважније када се једна идеја јави. Идеје се могу јавити у далекој прошлости. За мене је увек било најважније када та идеја добија оно што сам назвао „одлучујућом динамиком”. А „одлучујућа динамика” јесте тренутак када она почиње да се намеће као образац или модел који се мора следити. То је за мене кључно! Нпр., није важно да ли је генеза идеје антисемитизма везана за свет или је везана за хришћанско наслеђе.

Ми нисмо људи који владају ни сопственим саобраћајем, а камоли сопственом имовином или сопственим школством.

У једној својој фрагментарној књизи, која се зове Моралистички фрагменти, ја сам хтео да означим једну филозофску, или, боље речено, моралну позицију, и да кроз њу посматрам стварност

То је једна тема која има свој значај, али оно што је битно, по мом схватању ствари, јесте масовно искуство холокауста, које се везује за XX век, када се појављује као нови квалитет једне дуге идеје. Дакле, у реду, она траје дуго и има различите облике администрација, али у тоталности свог захвата пресудан замаха она има у XX веку.

То је слично и са, рецимо, идејом геноцида над српским народом. Она има своје место у хрватској и католичкој културној традицији у различитим тоналитетима и у прошлом времену. То не значи да је сва традиција, ни хрватска ни католичка, била везана за ту идеју, али једна линија јесте. Онај моменат када та идеја достиже свој одлучујући облик заправо је динамизам у ком искуство Јасеновца обележава ту традицију, у њеном упечатљивом облику, што је за моје схватање ствари било веома важно.

У једној својој фрагментарној књизи, која се зове *Моралистички фрагменти*, ја сам хтео да означим једну филозофску, или, боље речено, моралну позицију, и да кроз њу посматрам стварност. Али, изненађујуће за мене, постао сам предмет прилично велике агресије онога што ја називам „секуларним савршенством“, односно оних идеја и људи који владају данашњим животом у Србији. Поменути напади свој узлет почињу да бележе управо око 2007/2008. године. Моји неисто-

мишљеници сматрали су да се на један подсмешљив начин треба обрачунати са мојим схватањима, а ја сам сматрао да им морам рећи оно што ја о томе мислим, тако да књига има један полемички карактер и због тога је некимa занимљива као нека врста полемичког разрачунавања. Међутим, мени је било важно да покажем да ствари у савремености нису „ствари у савремености“ него да су то ствари које имају своју динамику у прошлости.

Сматрам да је одлучујући ударац српском националном и културном идентитету био двостепен: оно што је означавало одустајање од српске идеје и њено уклапање у југословенску идеју после Првог светског рата и оно што је одлучујуће и пресудно било а што је извела комунистичка револуција 1945. године. Зашто видим разлику између те две форме југословенства? Зато што је ова прва форма југословенства потискивала српску идеју у њеном културном, политичком, државотворном и симболичком садржају, али је покушавала да је уклопи у један шири хоризонт југословенске идеје. Дакле, нудила је српску традицију као постамент за једну ширу југословенску традицију, па су тако онда и настајали идеали југословенства у којима је нпр. Штросмајер, Ђаковачки бискуп, довођен у традицијску везу са Светим Савом. Српска идеја била је постављена као пантеон југословенства. Нпр. Иван Мештровић, хрватски вајар, играо је велику улогу у обликовању идеологије тога времена. С друге стране, титоистичко југословенство засновано је на негацији српске идеје. Не више на њеном превазилажењу и уклапању у југословенским оквирима, него на њеној негацији, и то на негацији њене грађанске и културне традиције. То се непогрешиво види на примеру Црне Горе. Не постоји ништа што би имало већи облик српског националног идентитета него што је била Црна Гора до 1945. године. Могле су династије Петровића и Карађорђевића, и Петровића и Обреновића бити у тешким династијским сукобима, као што су и биле, као што су биле и династије међу немачим државама у тешким сукобима, али никоме не би пало на памет да косовску традицију измести из Црне Горе. Никоме не би пало на памет да руску традицију измести из Црне Горе. 1945. године почео је један *друштвени инжињеринг* чије плодове ми жањемо данас. Тај друштвени инжињеринг означавао је да се обнавља не само црногорска држава, у облику Социјалистичке Републике Црне Горе, што само по себи може постојати, јер било је црногорске државе и у XIX веку, али као српске државе, него и да настаје црногорска нација. То је већ велики проблем јер попис који је организовао књаз

Никола 1909. године показао је да се у Црној Гори 95% људи одређивало као Срби. Црногорца није било у том националном смислу. Црногораца је било као дела српског народа, али по попису људи су рекли да су Срби. 1948. године, када су комунисти спровели први попис, Срба је било 1,8%. То је једна генерација у временском периоду од 40 година. То значи да су исти људи 1909. били Срби да би 1948. масовно постали Црногорци.

То се постиже силом, то се постиже идентификацијом српства са пораженем снагом, то се постиже убиствима, чувеним пасјим гробљима, и свиме оним што је карактеристично за Црну Гору. Веома је битно разумети да после тога наступа идеологизација: мењају се књиге, почињу академије, развој каријера... Дакле, то је друштвени инжињеринг. Све то се уклапа, формирају се нове генерације, рачуна се на младе људе које ћемо у школама обликовати да црногорска нација није део српске нације, којима ћемо рећи да је њихова каријера много успешнија, и функционерска и директорска, уколико су Црногорци а не Срби. То је друштвени инжињеринг. То је нешто што се систематски спроводило и у Македонији, где ситуација није била тако народносно чиста као у Црној Гори. Зато наводим Црну Гору јер је то еклатантан пример.

То је пример који је без преседана и он показује да је комунистичка револуција заснована на негацији српског народа. То је кључно и то људи врло тешко разумеју. И логично је што разумеју тешко јер многи људи везани су за своје комунистичке претке. Они се тешко могу помирити, у емотивном смислу, да су њихови преци учествовали у једном подухвату који је очигледно дао негативан резултат. То је облик самоодрастања. И ја потичем из породице која је у ширем смислу, не у ужем, била везана за комунистичку традицију, па ја то могу разумети. Али то не може да утиче на слободног човека јер је, као што сам рекао, основно начело човека слобода. Суочавамо се са чињеницама.

Мој циљ је био да покажем да овај облик дискриминације и негације српских културних и националних права није производ овог тренутка, иако у овом тренутку добија одређено убрзање, већ је производ превасходног друштвеног инжињеринга у чијем је исходшту одлучујући прекрет везан за комунистичку револуцију, али не треба заборавити да је и на претходној традицији, на западној традицији, било Ситон Вотсоновој (енглеској) или Наумановој (немачкој), створена идеолошка потка која ће преко Коминтерне и тзв. аустромарксиста одиграти битну улогу у овом усмерењу. По мом схватању, оно што је негирано треба да се врати.

Ако желимо српску националну и културну егзистенцију, ми морамо учинити национално становиште једним од могућих ставова у нашој култури и политици.

Кад сам ја то рекао, онда сам доживео велики број оспоравања и личних увреда у вези са фашизмом и сличним облицима вређања, што спада у левичарску традицију. Левичари не умеју да разговарају ако вас не псују. То спада у репертоар њихових животних профила. У суштини ја сам само рекао да национално становиште треба да буде „једно од“. Српско становиште не треба да узме сва друга становишта. Не! Ко хоће да заступа глобалистичко становиште нека га заступа.

Али зашто то њима не одговара? Ако Ви заступате глобалистичко становиште, а ја заступам српско становиште, велика је вероватноћа да бих ја могао у неком периоду историје бити неко ко ће на власти имати учинка и ко ће обликовати националну државу и националне вредности. Ви то не желите. И Ви онда проглашава-те моје становиште или потпуно ретроградним или кажете, као садашња власт, да Ви заступате национално становиште тако што радите све против њега. То је један специфичан облик хокус-покуса, који се темељи на уцени, медијској манипулацији итд. Моја књига написана је са основном идејом да ми сами себе онемогућавамо. Уместо да сами себе на извештан начин потврђујемо, а то није насилно него елементарно потврђивање, ми себе доводимо у ситуацију да се непрекидно поричемо на флагрантан начин какав смо имали до сад. Књига је оспоравана нарочито јер је предмет моје књиге у култури. Зашто је важно то „у култури“? Зато што постоји захтев да се Косово прими у Унеско. Ако култура није важна, зашто постоји тај захтев? У мојој књизи *Моралистички фрагменти* из 2007. године, када о поменутом захтеву уопште није било речи, пре него што је призната независност Косова и Метохије, написао сам да ће се створити такав културни амбијент да Грачаница буде део косовске културе. Пре него што је проглашена Косово и Метохија за независну државу! Тачно сам разумео шта је суштина тога да ви денационализујете српску културу. Када кажете да су Грачаница и Дечани у Унеску део косовске традиције онда то није српска традиција. То је нека православа традиција која је постављена на

косовској земљи. Онда ћемо чути: па добро, у Црној Гори то и није нека српска традиција; ни у Босни неће бити српске традиције, као што се већ данас тврди да је у Хрватској нема.

То значи да је основна формула *духа самопорицања*, о чему сам и раније говорио, да се унутар културног кретања, културне подлоге, све што је српско претвори у србијанско, да би све оно што није србијанско – као што је Његош, као што је сликар Петар Лубарда, који у тестаменту каже: ја сам Србин, као што је Андрић, који је одлучио да буде Србин, као што је Меша Селимовић – временом престало да буде српско. То је основно кретање. Да се целокупна српска национална егзистенција сведе на србијанску државну формацију пре 1912. године. И то треба разумети. Култура је постамент на коме ћете то саградити, а ми усвајајући тај поглед усвајамо једну врсту самопорицања. Погледајте ко употребљава термин србијански? Видећете да то увек стиже са хрватске стране, нпр. из дневника: ср-

бијански писац, србијански председник, итд. Па зар то није довољно да човек мало устукне и каже: чекај, са те стране нам никад ништа није добро долазило. Тешко ће бити да је ово нешто добро.

Да ли се из разлога које сте управо навели инсистира на ставу да у ЦГ Срба више нема, тј. да чине незнатну мањину, иако чињенице показују супротно, и да РС представља неку врсту терета Србији на путу евроатланских интеграција?

– Јесте, то је кључно кретање. Прво оно почива на фалсификату последњег пописа становника у Црној Гори, где се режим служио разноразним мерама, али опет се трећина становништва у тако неповољним условима, таквој дискриминацији Срба у Црној Гори, изјаснила, потпуно, документима, изјаснила да припада српској националности. У Црној Гори имате дискриминацију флагрантнога типа. Рецимо, од 32% Срба у Црној Гори у ор-

ганима управе, у администрацији, у полицији, ради 5%. То је дискриминација грандиозног типа, као и то да српски језик не можете имати у његовом пуном значењу и у његовом пуном домету, иако нема другог језика. Али овде се приступа друштвом инжињерингу, па су хрватски лингвисти, Силић и Бранковић, написали *Граматику црногорског језика*. То значи да се одвија специфична денационализација Срба у Црној Гори, а овде се то крије, па се површински односи двају режима или људи који их спроводе чине добрим зарад трајних оштећења српске културе. То је самопорицање. Када један политичар каже: за мене је боље да са другим политичарима имам добре односе и да му не правим проблем тамо где он Србима штети, а наша средина нема механизме да тог политичара приведе њеним интересима. Није проблем, политичар може да своје интересе друкчије постави. Сваком политичару најважније је да буде на власти, просто речено, али средина, култура, јавност, интелектуалци и друге

политичке партије требало би да га опомињу. Нажалост, тога немамо, већ ми имамо један парламент који личи на једнопартијски. Тамо сви говоре да „Европа нема алтернативу“. Према томе, шта значи 200.000 Срба у Црној Гори од неких 600.000 држављана Црне Горе или шта значи 1.300.000 Срба у Републици Српској? Видите о којим цифрама је реч. Дакле, реч је

практично о милион и по Срба у овоме тренутку. Милион и по – то су цели народи у Европи. Од Србије се тражи да прво културно поништи егзистенцију тих људи и подведе их под босанско, односно црногорску традицију, да би ти људи за педесет или сто година били и национално поништени. Па шта је то онда ако није самопорицање?

Интервју: **Сања Вуковић**
Транскрипт: **Милан Лакић**

ГЛАС СРПСКИ

...

Ево ме туђине, душмане, крвниче.
Ја сам већ ништа, али ти стојим,
Из пепела кости претка мог ниче
Живот нови. Зашто да се бојим?!

Ево ме! Душмане! Устукнут нећу!
Патње се не страшим погане руке,
Целате вичи окове нек мећу,
Мучитеље да ме ударе на муке.

Нека спреме шила! Да не видим више!
Но вађењем очи вид се не вади;
Слијепи гуслари чуда уснише
„Само ти дијете свој посао ради.”

Због буктиње гrotла, галаме у грудима,
Све ријечи, поклич, јесу само трине,
Хоћу једно вама да поручим људима
Вјерујем! За српство слатко да се гине.

Вук Ковачевић

Филолошки факултет у Београду
Билећа

** Како боли **

Знаш ли, како боли суза кад силази,
низ дамаре сама, кад са ветром по лишћу,
затворена небом, само кап пољупца,
тражи са твојих усана, а ти се измичеш,
ко напрела грана, јер још не знаш,
како ће и тебе, једном у самоћи

Олгица Пузин Радојевић

ГЛАС СРПСКИ

Српско културно-уметничко друштво Африка Јоханезбург

Драги наши пријатељи,

Наших људи има свуда по свету и један од начина њиховог окупљања као и повезивања са матицом остварује се кроз оснивање и рад културно-уметничких друштава. Тако је 2010. године основано СРПСКО КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКО ДРУШТВО АФРИКА са основним циљем да окупља српску заједницу у Јужноафричкој Републици ради очувања, неговања и промовисања српског културног, историјског и фолклорног наслеђа на овом делу афричког континента. Наравно, Српско културно-уметничко друштво Африка није основано само за Србе него је отворено и за све оне који су заинтересовани да се кроз дружење, песму и игру упознају и науче нешто о српској култури и традицији.

СКУД Африка има око педесетак активних чланова распоређених у две фолклорне групе: млађу фолклорну групу и групу сениора. Фолклорном секцијом руководи Срђан Будимир, који своје знање и искуство стечено дугогодишњим радом (преко двадесет година) у КУД-у Светозар Марковић из Новог Сада, несебично преноси на играче.

Током свог досадашњег рада СКУД Африка, што самостално а што уз сарадњу других органа и организација као и појединаца, организовало је и учество

вало на бројним културним манифестацијама у Јужноафричкој Републици, па и у Србији, и на достојанствен начин презентовало наше фолклорно наслеђе.

Иако је СКУД Африка регистровано као непрофитна организације његов рад и опстанак у многоме зависи и од финансијске подршке српске заједнице у Јужноафричкој Републици те вам се обраћамо са Молбом да у оквиру ваших финансијских могућности помогнете и подржите рад СКУД-а Африка. Будите уверени да ће средства бити искоришћена искључиво за рад и напредак СКУД-а Африка.

Уколико сте заинтересовани да финансијски помогнете рад СКУД-а то можете учинити уплатом на следећи рачун:

Bank:Nedbank
Acc.name:Srpsko Kulturno Umetnicko Drustvo

Acc no: 1001917324
Branch code:152205
Branch name: Nicolway

Веома захвални,
Чланови СКУД-а Африка

ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ

Осмијех

И у срећи
и у биједи,
Он заиста
Много вриједи,

Баш је срећан
Кога има,
Златни одрен
На уснима!

Он ти лице
Само краси,
Покажи га
Ма гдје де си.

Рајко Танасијевић

Баба с дедом седи

Баба с дедом седи
на калемегданској клупи,
и причају о томе како су
љубавни састанци глупи:

„А тек ово што ради,
ова данашња младеж,
па то је заиста прави скандал,
и то је девети падеж.
Децу треба одевати
и повремено хранити,
ал' те љубавне састанке
свакако треба забранити.”

Баба с дедом седи
на калемегданској клупи,
а пролеће куца у липи
и један пупољак пупи.

Љубивоје Ршумовић

НАПРАВИТЕ САМИ смесу за НАЈСОЧНИЈЕ ћевапе, као прави ћевабџија

Корен речи ћевап је персијског порекла, а значи пржено месо, а постоје трагови који ћевап воде чак до старе Грчке. Да скратмо причу, ево рецепта како да сами направите смесу за ћевапе као прави ћевабџија. Искусни кажу да код прављења ћевапа нема посебних компликација, поента је у добром месу, начину припреме и да смеша одстоји. Све што вам је потребно за праве ћевапе јесте 1,5 кг млевене јунетине, 0,5 кг јагњетине, 4-5 чена белог лука, 2% од укупне количине меса, соли и 2 кашичице соде бикарбоне. Месо исечено на коцкице добро посолите, измешајте и прелијте са око 100 мл воде и белог лука које сте раније прокували. Смесу измешајте и оставите преко ноћи у фрижидеру. Сутрадан смесу самелјите у машини за месо два пута, оставите да стоји неколико сати на собној температури, а затим ставите у фрижидер. Пре него кренете обликовати ћевапе у смесу умешајте соду бикарбону и то је то. Уживајте у укусном и сочном ћевапу.

Глас српски се налази на следећим местима у продаји:

1. SPAR - Northwold, Simans-Hans Stridom (Hammer Ave)
2. Pickn Pay - Boskruin Kelly Ave, Boskruin
3. Pickn Pay Midrand (Kylami Shopping Centre)
4. OK - Sasolburg (још у преговорима)
5. Дана и Мића - 30 4th Street, Randburg
6. Сименс (Hammer street - Hans Strijdom)

Serbian Voice
Acc no: 1119578507
Nedbank - Br Code 198405

EUROGRANITE

086 786 876 / 011 786 2137

E-mail: marko@eurogranite.co.za / milinko@eurogranite.co.za

ДЕЦА ВОЛЕ

Деца воле чудне ствари
 као што су оџачари,
 као што су кочничари,
 као што су, као што су...

Деца воле слатке ствари
 као што су сутлијаши,
 као што су грилијаши,
 као што су, као што су...

Деца воле смешне ствари
 као што су пападаћи,
 као што су сумарени,
 као што су, као што су...

Душко Радовић

Seemann's - Tel: 011 792 1410
Sponsor

ГЛАС СРПСКИ

БРОЈ 5 . ФЕБРУАР 2016.

ЈОХАНЕЗБУРГ

ТАТИЈАНА ИГЊАТОВ:

Само шест месеци било је потребно да од почетнице стигнем до златне медаље

КРАЉИЦА ПЛЕСА

Прошли број

МИЛО ЛОМПАР:

Млади људи долазе на свет и живе у времену у којем прошлост као да не постоји

ОЛГИЦА ПУЗИН - РАДОЈЕВИЋ:

Магазин ми се допада, а квалитет ће зависити од нас!

ГЛАС СРПСКИ

ЈОХАНЕЗБУРГ